

บทที่ 1

1.1 บทนำ

ประเทศไทยมีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ และใช้ภาษาไทยในการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก ติดต่อกับการทำงานทำกิจกรรมต่างๆ ภาษาไทยที่เราใช้ในโอกาสต่างๆนั้นอาจมีความแตกต่างกันออกไป ถ้าเราเป็นคนมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ เมื่อเราพูดคุยกับสมาชิกในครอบครัวกับเพื่อนบ้าน เพื่อนสนิท เราจะใช้ภาษาถิ่นเหนือที่เรียกว่าคำเมือง เมื่อเราไปโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย ครู อาจารย์จะใช้ภาษาไทยกลางในการเรียนการสอนที่โรงเรียนกับเรา เมื่อเราไปอำเภอเพื่อทำกิจกรรมเจ้าหน้าที่อำเภอจะใช้ภาษาไทยกลางกับเรา เมื่อเจ็บป่วยไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล แพทย์ก็จะใช้ภาษาไทยกลางกับเรา และเมื่อเราดูรายการข่าว รายการบันเทิงทางโทรทัศน์ผู้ประกาศข่าวและผู้แสดงก็จะใช้ภาษาไทยกลาง ในทำนองเดียวกันคนที่ภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ก็จะใช้ทั้งภาษาถิ่นของตนกับภาษาไทยกลางควบคู่กันไป ภาษาถิ่นจะเป็นภาษาที่ใช้ในหมูคนที่สนิทกัน ในขณะที่ภาษาไทยกลางจะเป็นภาษาที่ใช้ในวงราชการ การศึกษาและในการสื่อสารมวลชน

ถ้าเรานำภาษาถิ่นเหนือมาเปรียบเทียบกับภาษาไทยกลาง หรือภาษาใต้มาเปรียบเทียบกับภาษาอีสาน เราจะพบว่าคำศัพท์ เสียงของแต่ละถิ่นจะมีทั้งที่เหมือนกัน คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน เช่น คำว่า พ่อ แม่ พี่ น้อง ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะใช้คำศัพท์คำเดียวกัน แต่จะมีเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างกัน และในภาคเหนือ เสียงพยัญชนะต้นในคำว่า พ่อ และพี่ จะเปลี่ยนจากเสียง พ เป็น ป กลายเป็น ป้อ ปี่ คำว่า ดู ทั้ง 4 ภาคใช้คำแตกต่างกัน ภาคเหนือใช้ว่า ผ่อ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือใช้ว่า เบ็ง ภาคใต้ ใช้ว่า แล และภาคกลางใช้ว่า ดู เป็นต้น

อย่างไรก็ตามถ้าเราตั้งใจฟังคำพูดที่เป็นภาษาถิ่นอื่น ถึงแม้เราจะไม่เคยเรียนภาษาถิ่นนั้นมาก่อน เราก็จะพอเข้าใจภาษาถิ่นนั้นได้บ้างถึงแม้จะไม่ทั้งหมด ทั้งนี้ก็เพราะว่าความคล้ายคลึงกันระหว่างภาษาถิ่นนั้นมีมากกว่าความแตกต่าง จึงทำให้เราเข้าใจภาษาถิ่นอื่นได้ ภาษาไทยในภาคกลาง ภาษาไทยในภาคเหนือ ภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่าภาษาอีสาน) และภาษาไทยในภาคใต้ ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ก็จัดเป็นภาษาเดียวกันเพราะผู้พูดภาษาเหล่านี้สามารถสื่อสารกันได้เข้าใจ และภาษาถิ่นเหล่านี้มีความคล้ายคลึงกันอย่างเป็นระบบ ทำให้เราสามารถเขียนเป็นกฎที่เรียกว่า กฎเสียงปฏิภาค (sound correspondence) ได้ ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทยกลาง	ภาษาถิ่นเหนือ
ฟอ (เสียง /ph/)	ป้อ (เสียง /p/)
ห้อง (เสียง /th/)	ต้อ (เสียง /t/)
คาง (เสียง /kh/)	กาง (เสียง /k/)

กฎที่ว่าเสียง /ph/ , /th/ , /kh/ ในภาษาไทยกลางจะเปลี่ยนเป็นเสียง /p/ , /t/ , /k/ ในภาษาไทยถิ่นเหนือจะต้องใช้ได้เสมอในคำทุกคำของภาษาถิ่นทั้งสองเป็นคู่ๆกันไป

1.2 ภาษาถิ่น

ภาษาไทยที่พูดในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ของประเทศไทย ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันอยู่บ้างแต่ก็จัดเป็นภาษาเดียวกัน และเนื่องจากแต่ละภาษาจะมีความแตกต่างกันไปตามถิ่นเราจึงเรียกภาษาแต่ละภาษานั้นว่า ภาษาถิ่น ในประเทศไทยเราแบ่งเป็น 4 ถิ่น คือ ไทยถิ่นเหนือ ไทยถิ่นกลาง ไทยถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) และไทยถิ่นใต้ กล่าวได้ว่า ภาษาถิ่น คือ ภาษาที่พูดแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น มีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันอย่างเป็นระบบ ในด้านเสียง คำศัพท์และระบบไวยากรณ์ ทั้งสามารถสื่อสารกันได้เข้าใจ

อย่างไรก็ตามในประเทศไทยการแบ่งภาษาถิ่นเป็น 4 ถิ่นนั้นเป็นการแบ่งที่สอดคล้องกับการแบ่งตามพื้นที่ภูมิศาสตร์ด้วย คำว่าภาษาถิ่นอาจจะใช้หมายถึงภาษาขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับการจัดขอบเขตของเรา ตราบเท่าที่เราสามารถแยกภาษาหนึ่งออกจากอีกภาษาหนึ่งซึ่งต่างกันไปตามท้องถิ่นได้ เราก็สามารถจัดภาษานั้นเป็นภาษาถิ่นภาษาหนึ่งได้ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2542:3) เช่น เราอาจกล่าวว่าภาษาเชียงใหม่ เป็นภาษาถิ่นภาษาหนึ่ง ภาษาที่พูดในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ก็อาจจัดให้เป็นภาษาถิ่นอีกภาษาหนึ่งได้ถ้าพบว่ามึลักษณะที่แตกต่างจากภาษาอื่น ๆอย่างเป็นระบบ ภาษาในหมู่บ้านก็อาจจัดเป็นภาษาถิ่นได้

1.3 ภาษาตระกูลไท

ภาษาไทยเป็นภาษาหนึ่งอยู่ในตระกูลภาษาไท¹ ซึ่งไม่ได้มีพูดอยู่ในประเทศไทยเท่านั้น แต่พูดอยู่ทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นไปจนถึงตอนใต้ของประเทศจีน ภาษาตระกูลไทเป็นภาษาที่มีผู้พูดจำนวนมากตระกูลหนึ่งในทวีปเอเชียและเป็นตระกูลภาษาที่มีผู้พูด

กว้างขวางที่สุดในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ คือมีผู้พูดภาษาตระกูลนี้อยู่ถึง 8 ประเทศด้วยกันคือ ประเทศจีน พม่า อินเดีย เวียดนาม เขมร ลาว ไทยและมาเลเซีย (สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ 2532:47) อาณาบริเวณที่มีผู้พูดภาษาตระกูลไทอาศัยอยู่นั้นได้แก่บริเวณทางใต้ของประเทศจีนในมณฑลยูนนาน กวางสี ไทเจา มีชาวไทลื้อ ปายี ไทย้อย จ้วง เทียนเจา ลิงยูน วูมิง ที่เกาะไหหลำมีภาษาไทกลุ่มกะไต คือชาวไทที่พูดภาษาลี อองเบ ลักกะ ลาคี ในประเทศอินเดียที่รัฐอัสสัมมีไทคำตี้ ไทรง ไทโนรา ไทอ้ายตง ไทพาเก ในประเทศพม่าเขตเหนือสุดที่อำเภอ Lakhimpur มีไทคำตี้ ที่รัฐฉานมีไทใหญ่ (เงี้ยว) ไทลื้อ ไทชิน ในประเทศเวียดนามมีไทดำ ไทแดง ไทขาว ไทไห้ ไทนุง ไทจุงตรา ไทญิง ไทปานี ในประเทศกัมพูชามีไทลาว ในประเทศลาวมีไทลาว ไทพวน ผู้ไท ญ้อ ไทดำ ในประเทศไทย มีไทยสยาม ไทยล้านนา (ไทยถิ่นเหนือ) ไทยอีสาน ไทยถิ่นใต้ ไทแสก ไทหย่า ไทดำ ฯลฯ ในประเทศมาเลเซียมีไทยปักขังได้และภาษาดากไบ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีเพียง 2 ประเทศ คือประเทศไทยและประเทศลาวที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ ส่วนคนไทในประเทศอื่นใช้ภาษาไทยเป็นภาษาชนกลุ่มน้อย คือใช้เฉพาะในกลุ่มชนของตนและต้องใช้ภาษาราชการตามประเทศที่ตนอยู่ อีกทั้งชื่อของคนไทก็เรียกแตกต่างกันออกไป เช่น แสกเป็นชื่อที่ใช้เรียกทั้งภาษาและกลุ่มชน จ้วงเป็นชื่อที่คนจีนใช้เรียกกลุ่มชนที่พูดภาษา แต่ผู้พูดภาษาเรียกตัวเองว่าผู้ฮ่อง ผู้โหลง ผู้ใหญ่ ผู้โต (ปราณี กุลละวณิชย์ 2527 : 9) นอกจากนี้ยังมีการเรียกชื่อตามภูมิศาสตร์ เช่น ชื่อเมือง ชื่อแม่น้ำ ซึ่งเป็นบริเวณที่ภาษานั้นๆ ใช้พูดกันเป็นชื่อภาษา เช่น ภาษาลุงโจวพูดที่เมืองลุงโจว ซึ่งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของมณฑลกวางสี ภาษาไทแดงและภาษาไทดำมาจากชื่อแม่น้ำแดง และแม่น้ำดำในประเทศเวียดนามซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นถิ่นเดิมของชนกลุ่มนี้

ถึงแม้ภาษาไทยจะพูดกันอยู่เป็นบริเวณกว้างขวางทั้งยังมีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน แต่เราก็สามารถจัดให้อยู่ในภาษาตระกูลไทได้เนื่องจากภาษาเหล่านี้มีลักษณะทางด้านเสียง ศัพท์ ไวยากรณ์ที่คล้ายคลึงกัน

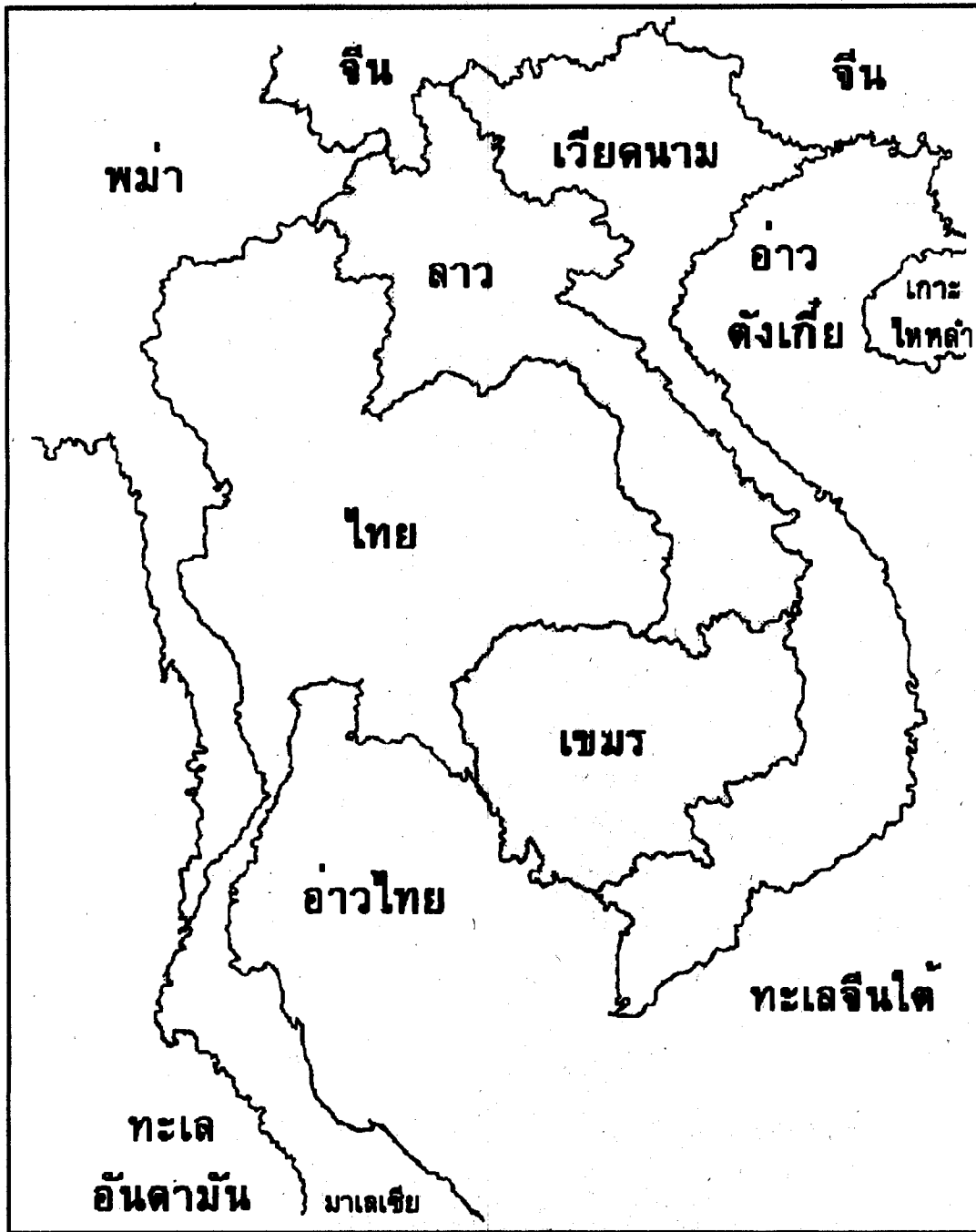
1.3.1 ลักษณะของภาษาตระกูลไท²

ลักษณะของภาษาตระกูลไทมีดังต่อไปนี้

1.3.1.1 เสียง

ในระบบเสียงของภาษาไทยจะมีระบบเสียงที่สำคัญอยู่ 3 ระบบ คือระบบเสียงพยัญชนะ ระบบเสียงสระ และระบบเสียงวรรณยุกต์ ภาษาถิ่นไทจะมีจำนวนหน่วยเสียงที่เท่ากันหรือใกล้เคียงกัน เช่น ภาษาไทยกลาง มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 21 หน่วยเสียง หน่วยเสียง

แผนที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ภาษาไทยถิ่นเหนือมีหน่วยเสียงพยัญชนะ 20 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ระบบเสียงวรรณยุกต์เป็นสิ่งสำคัญมากในการศึกษาภาษาตระกูลไทเท่าที่ศึกษามาแล้ว หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในแต่ละภาษามีอย่างน้อยที่สุดไม่น้อยกว่า 5 หน่วยเสียงและไม่มากกว่า 7 หน่วยเสียง (เกดนิย์ 2521 : 2)

เสียงที่พบในภาษาถิ่นทั้งหลายนั้นสามารถหาเสียงปฏิภาคของระบบเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ที่ต่างกันอย่างมีกฎเกณฑ์ มีระเบียบแบบแผน ทำให้สามารถกล่าวเป็นกฎหรือสรุปได้ว่า เมื่อภาษาหนึ่งมีเสียงเช่นนี้ อีกภาษาหนึ่งจะมีเสียงเป็นอย่างไรตัวอย่างเช่น คำที่มีพยัญชนะต้นเป็น /ph/ , /th/ , /kh/ ซึ่งเขียนด้วย พ, ท, ค ในภาษาไทยกลางจะกลายเป็น /p/ , /t/ , /k/ ในภาษาสูงเจ้าและไป๋อ้าย ตัวอย่างเช่น

	ไทยกลาง	สูงเจ้า	ไป๋อ้าย
พี	phii	pii	pii
ท่อน	thoon	toon	toon
คา (กริยา)	khaa	kaa	kaa

(ไม่ได้แสดงเสียงวรรณยุกต์)

1.3.1.2 คำศัพท์

ภาษาไทยเป็นภาษาคำโดด (isolating language) คำศัพท์ส่วนใหญ่ในภาษาเป็นคำพยางค์เดี่ยว และเป็นคำสมบูรณ์ สามารถนำไปเรียงเข้าประโยคได้โดยไม่ต้อง มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ ภาษาตระกูลไทจะมีคำศัพท์ที่ใช้ร่วมกันเรียกว่าคำร่วมเชื้อสาย (cognate word) อยู่จำนวนหนึ่ง คำเหล่านี้จะเป็นคำศัพท์สามัญที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อนำคำศัพท์มาเปรียบเทียบกันจะพบว่ามีความเสียงและความหมายที่คล้ายคลึงกัน บรรจบ พันธุเมธา (2541 : 5) ได้ยกตัวอย่างคำพื้นฐานที่เป็นคำพยางค์เดี่ยวไว้คือ

1. คำเรียกญาติ ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ ย่า ฯลฯ
2. คำเรียกส่วนต่างๆ ของร่างกาย ได้แก่ หัว ผม หน้า ตา ฯลฯ
3. คำเรียกชื่อทางภูมิศาสตร์หรือธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ ฯลฯ
4. คำเรียกเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน ได้แก่ มีด ขวาน จอบ เสียม ไถ

เบ็ด ฯลฯ

5. คำเรียกชื่อเครื่องใช้ในบ้าน ได้แก่ หม้อ ไห ถ้วย ชาม ฯลฯ
6. คำกริยาที่สำคัญและจำเป็น ได้แก่ กิน นอน นั่ง ยืน ฯลฯ
7. คำขยายคำสำคัญและจำเป็น ได้แก่ อ้วน ผอม เร็ว ช้า ฯลฯ

แต่เมื่อเวลาผ่านไปมีความจำเป็นต้องใช้คำใหม่ก็สร้างคำใหม่ได้โดยการนำคำมูลมาประสมกัน
เกิดเป็นคำใหม่ หรือยืมคำจากภาษาอื่นเข้ามาทำให้ปัจจุบันมีคำหลายพยางค์ใช้อยู่ในภาษาไทย
ด้วย

1.3.1.3 ไวยากรณ์

ด้านการเรียงคำเข้าเป็นประโยค ภาษาตระกูลไทจะมีการเรียงคำในประโยคเป็น
แบบประธาน กริยา กรรม (SVO) และเนื่องจากไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำศัพท์เพื่อบอก
ลักษณะทางไวยากรณ์ เช่น เพศ พจน์ การก ฯลฯ จึงต้องเรียงลำดับคำให้ถูกต้องเพราะถ้า
สลับตำแหน่ง ความหมายของประโยคจะกลายเป็นตรงกันข้าม เช่น ปลากินมดมี ความ
หมายตรงกันข้ามกับมดกินปลา คำขยายในภาษาไทยจะอยู่หลังคำที่ถูกขยาย เช่น เด็กอ้วน
สวนสัตว์ วิ่งเร็ว คำว่า อ้วน สัตว์ เร็ว ขยายคำว่า เด็ก สวน และวิ่ง โดยอยู่ในตำแหน่งหลังคำ
ที่ถูกขยาย และในนามวลีที่มีคำบอกจำนวนนั้นจะต้องมีคำลักษณนาม (Classifier) อยู่ด้วย
เช่น หนังสือ 2 เล่ม เล่มเป็นลักษณนามที่ต้องใช้กับคำนามหนังสือ

ภาษาในตระกูลไทก็จะมีลักษณะด้านเสียง คำศัพท์และระบบไวยากรณ์ ดังที่กล่าว
มา

1.3.2 การแบ่งกลุ่มภาษาตระกูลไท

ภาษาตระกูลไทที่พูดอยู่กระจัดกระจายในเอเชียอาคเนย์นี้มีนักมานุษยวิทยา นัก
นิรุกติศาสตร์และนักภาษาศาสตร์หลายท่านได้แบ่งกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไท โดยใช้เกณฑ์
ที่แตกต่างกันจะกล่าวถึงเพียงบางท่าน ดังนี้ (ดูรายละเอียดที่สุวีณา เลียมประวัติ 2532 :
47-75)

1.3.2.1 ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน ได้แบ่งกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูล
ไทในหนังสือชื่อ นิรุกติศาสตร์ ภาค 1 โดยใช้เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ แบ่งคนไทยออกเป็น 4 กลุ่ม
ดังนี้

ก. ไทยกลาง ได้แก่ คนไทยที่อาศัยตามลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่ประเทศอิสระขึ้น
เรียกว่า ประเทศไทย

ข. ไทยจีน ได้แก่ ชนชาติไทยที่อยู่ในประเทศจีน ในมณฑลยูนนาน เสฉวน
กวางสี ไกวจา และกวางตุ้ง ซึ่งเป็นมณฑลทางตอนใต้ของจีน มีไทยลาย ไทยลุง หรือไทย
หลวง ไทยย้อย ไทยโห้ ไทยนุง ไทยลี (ที่เกาะไหหลำ)

ค. ไทยตะวันออก ได้แก่ ชนชาติไทยที่อยู่ในประเทศเวียดนามและลาว เช่น ไทย
ไท้ ไทยนุง ผู้ไทย ไทยลาว

ง. ไทยตะวันตก ได้แก่ ชนชาติไทยที่อยู่ในประเทศพม่า เช่น ไทยใหญ่ ไทยเขิน
(ที่เชียงตุง) ไทยอาหม ไทยคำตี้ ไทยรง ไทยโนรา ไทยอ้ายตอน

1.3.2.2 William Clifton Dodd หรือที่คนไทยเรียกว่า หมอดอดด์ เขียนหนังสือ
ชื่อ "ชนชาติไทย" (The Thai race) ได้แบ่งกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไทออกเป็น 2 พวก คือ
พวกมีหนังสือและพวกไม่มีหนังสือ พวกมีหนังสือ เช่น ไทย (Siamese) ลาว ไทดำ ไทเขิน
ไทอาหม ไทคำตี้ ไทลื้อ พวกไม่มีหนังสือ เช่น ไทโก้ ไทนุง ไทลาย ไทหลวง

1.3.2.3 Fang Kuel Li ได้ใช้เกณฑ์คำศัพท์และเสียงในศัพท์ในการแบ่งกลุ่ม
ภาษาตระกูลไทออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มเหนือ (Northern group) กลุ่มกลาง (Central
group) และกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern group)

กลุ่มเหนือ มีภาษาไป๋อ้าย วูมิง ซิหลิน ซึ่งพูดอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน

กลุ่มกลาง มีภาษาไต ไท้ นุง ลุงเจา พูดอยู่บริเวณใต้ลงมาจากกลุ่มเหนือ คืออยู่
ทางตอนใต้ของมณฑลกวางสี และตอนเหนือของเวียดนามเหนือ

กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ มีภาษาไทย ลาว ไทดำ ลื้อ ไทขาว ไทใหญ่และอาหม
พูดทางตอนใต้ลงมา คือในประเทศไทย ลาว รัฐฉานในพม่า และบริเวณอัสสัมในประเทศอินเดีย

ในการแบ่งกลุ่มภาษาตระกูลไทออกเป็น 3 กลุ่มนี้ ศาสตราจารย์ลี ได้ใช้ความ
คล้ายคลึงกันในเรื่องศัพท์ (Lexical items) เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง กล่าวคือภาษาที่อยู่ในกลุ่ม
เดียวกันควรมีคำศัพท์คล้ายกันใช้ ในการสำรวจการกระจายของศัพท์ ศาสตราจารย์ลีสรุปว่า
นอกเหนือไปจากศัพท์เฉพาะท้องถิ่นซึ่งใช้เฉพาะในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแล้ว มีการกระจายของศัพท์
อยู่ 3 แบบใหญ่ ๆ คือ

1. แบบที่รวมคำศัพท์ที่ใช้ในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้และเหนือเท่านั้น
2. แบบที่รวมคำศัพท์ที่ใช้ในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้และกลุ่มกลางเท่านั้น
3. แบบที่รวมคำศัพท์ที่ใช้ในกลุ่มเหนือและกลุ่มกลางเท่านั้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า คำศัพท์ของกลุ่มเหนือกับกลุ่มกลาง หรือกลุ่มกลางกับกลุ่ม
ตะวันตกเฉียงใต้ที่ใช้ร่วมกันนั้นอาจเป็นเพราะมีอาณาเขตติดต่อกัน แต่คำศัพท์ที่กลุ่มเหนือ
และตะวันตกเฉียงใต้ใช้ร่วมกันทั้งที่อยู่ห่างจากกันโดยไม่ปรากฏอยู่ในกลุ่มกลาง แสดงให้เห็น
ว่า ภาษาทั้ง 3 กลุ่มนี้แตกต่างจากกัน นอกจากนั้นยังมีลักษณะการกลายเสียงพยัญชนะดั้งเดิม
ซึ่งปรากฏในคำศัพท์เหล่านี้มาช่วยสนับสนุนด้วย

ตัวอย่างศัพท์ประเภทที่พบในภาษา 2 กลุ่ม (ปราณี กุลละวณิชย์ 2527 : 19)

ศัพท์ ภาษา	"เครา" B2	"กลัว" A1	"ฟ้า" C2	"เผ็ด" D1	"มีด" D1	"เตือน" A2
1. กลุ่มเหนือ มูมิง ป้อฮ้าย	mum mum	lau laau	- -	- -	mit mit	tì ǎn tì in
2. กลุ่มกลาง โห้ ลุงเงา	muum mum	laau laau	vaa faa	phet phit	- -	- -
3. กลุ่มตะวันตก เฉียงใต้ ไทย อาหม	- -	- -	faa pha	phet phit	miit mit	t i a n tin

(ดูเพิ่มเติมที่ปราณี กุลละวณิชย์ 2527 : 12-32)

จากตารางจะเห็นได้ว่ากลุ่มเหนือและกลุ่มกลางใช้คำว่า เคราและกลัวคล้ายคลึงกัน กลุ่มกลางและกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ใช้คำว่า ฟ้าและเผ็ดคล้ายคลึงกัน กลุ่มเหนือและกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ใช้คำว่า มีดและเตือนคล้ายคลึงกัน

การแบ่งภาษาตระกูลไทออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ดังกล่าวมานี้ มีนักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบหลายคนไม่เห็นด้วย อาทิเช่น ศาสตราจารย์ ดร.วิลเลียม เก็ดนีย์ (William J. Gedney) ดร.ริชาร์ด เชมเบอร์เลน (Richard Chamberlain) ซึ่งแสดงความเห็นว่าภาษากลุ่มกลางและกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้น่าจะเป็นภาษาที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันแยกจากภาษากลุ่มเหนือ (ปราณี กุลละวณิชย์ 2527 : 24)

1.3.2.4 William J. Gedney ได้แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยกลุ่มเหนือมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากภาษากลุ่มกลางและกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ทั้งในด้านคำศัพท์และเสียง ในทางเสียงภาษากลุ่มเหนือแสดงวิวัฒนาการทางเสียงวรรณยุกต์ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากภาษากลุ่มกลางและกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กล่าวคือภาษากลุ่มเหนือมีคำเป็นจำนวนมากที่มีเสียงวรรณยุกต์ซึ่งแสดงว่าเสียงพยัญชนะต้นในคำเหล่านั้นมีวิวัฒนาการมาจากเสียงพยัญชนะดั้งเดิมที่เป็นเสียงก้อง ในขณะที่ภาษากลุ่มกลางและตะวันตกเฉียงใต้จะมีเสียงวรรณยุกต์ซึ่งแสดงว่าเสียงพยัญชนะต้นมีวิวัฒนาการมาจากเสียงพยัญชนะดั้งเดิมที่เป็นเสียงไม่ก้อง ตัวอย่างเช่น

	ไทย	ไทขาว	ไห้	นุง	วูมิง	โป๊อ้าย
"ปึก"	piik D1	pi? D1	pik D1	pik D1	fĩ at D2	fit D2
"ตัว"	tua A1	to A1	tua A1	tu A1	tu A2	tu A2
ภาษากลุ่มกลางและตะวันตกเฉียงใต้					ภาษากลุ่มเหนือ	

อักษร A B C D นั้น หมายถึงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 4 เสียงในภาษาดั้งเดิมที่นักภาษาศาสตร์เปรียบเทียบกำหนดขึ้น ส่วนตัวเลข 1 2 หลัง A B C D แสดงความเกี่ยวข้องของเสียงวรรณยุกต์กับเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิม กล่าวคือ ตัวเลข 1 แสดงว่าเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมในคำนั้นเป็นเสียงไม่ก้อง ตัวเลข 2 แสดงว่าเป็นเสียงก้อง

จากตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นได้ว่าภาษาวูมิงและโป๊อ้ายซึ่งเป็นภาษาในกลุ่มเหนือแสดงเสียงวรรณยุกต์ที่มีวิวัฒนาการจากวรรณยุกต์ดั้งเดิม D2 และ A2 ในคำ "ปึก" และ "ตัว" ซึ่งแสดงว่าพยัญชนะต้นในคำทั้งสองจะต้องมีวิวัฒนาการจากพยัญชนะเสียงก้องในภาษาดั้งเดิม ส่วนคำในภาษาไทย ไทขาว ซึ่งเป็นภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ และภาษาไห้กับภาษานุงซึ่งเป็นภาษากลุ่มกลาง แสดงวิวัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์จากเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม D1 และ A1 ซึ่งแสดงว่าพยัญชนะต้นในคำว่า "ปึก" และ "ตัว" จะต้องไม่มีวิวัฒนาการจากพยัญชนะต้นดั้งเดิมที่เป็นเสียงไม่ก้อง

นอกจากนั้นภาษากลุ่มเหนือยังแสดงเสียงสระที่แตกต่างไปจากภาษาไทยอื่นๆ ตัวอย่างเช่น

	ไทย	ไทขาว	ลุงเจา	แสก	โป๊อ้าย
"ไฟ" A2	fai	fai	fai	vii	fii
"ไหม" B1	mai	mau	mai	moo	moo
"ห้วย" C1	huoi	hoi	{ huui vuul	rii	vii

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าภาษาแสกและโป๊อ้ายซึ่งเป็นภาษากลุ่มเหนือมีเสียงสระแตกต่างจากภาษาไทยและไทขาว ซึ่งอยู่ในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้และภาษาลุงเจาซึ่งอยู่ในกลุ่มกลางอย่างเห็นได้ชัด

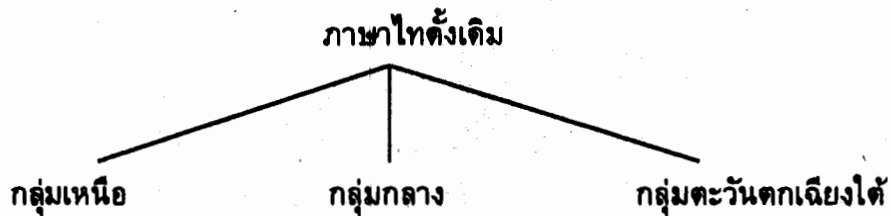
ด้านคำศัพท์ ภาษาไทกลุ่มเหนือก็มีคำซึ่งหาคำร่วมเชื้อสายไม่ได้ในกลุ่มไทกลุ่มอื่นๆ เช่น ในภาษาโยซึ่งเป็นกลุ่มเหนือ คำว่า เสือ ใช้ว่า kuk3 ชีเกียจ ใช้ว่า cik3 เป็นต้น

จากการที่ภาษากลุ่มเหนือแสดงความแตกต่างไปจากภาษาไทยอีก 2 กลุ่มทั้งในด้านเสียงและคำศัพท์ตามตัวอย่าง ศาสตราจารย์เกดณีย์จึงเสนอความเห็นว่างภาษาตระกูลไทนี้

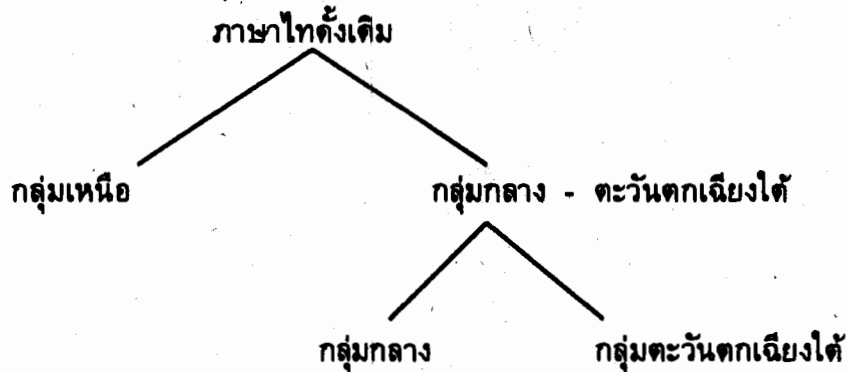
อาจแยกเป็น 2 กลุ่มแทนที่จะเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเหนือ และกลุ่มกลางกับตะวันตกเฉียงใต้ โดยที่ภาษากลุ่มเหนืออาจแยกออกจากภาษาดั้งเดิมก่อนภาษากลุ่มอื่น

อาจสรุปได้ว่าในเรื่องการแบ่งกลุ่มภาษาในตระกูลไทนั้นมีความเห็นเป็น 2 ทางคือ 1) ความเห็นของ ฟัง กวย ลี ที่แบ่งภาษาตระกูลไทออกเป็น 3 กลุ่มและ 2) ความเห็นของนักภาษาศาสตร์คนอื่นๆ เช่น โฮตริกูร์ เกตนิย์ สารวิท เชมเบอร์เลน (ในที่นี้กล่าวถึงแต่เกตนิย์เพียงคนเดียว) ที่แบ่งภาษาตระกูลไทออกเป็น 2 กลุ่มก่อนแล้วต่อมาจึงแยกกลุ่มกลางและกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ออกจากกัน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

การแยกเป็น 3 กลุ่ม

การแยกเป็น 2 กลุ่ม

1.3.3 การแยกกลุ่มย่อยภาษาไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้

ในภาษาไทยทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเหนือ กลุ่มกลางและกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้นั้น กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้มีข้อมูลมากที่สุดและมีผู้ศึกษาภาษาในกลุ่มนี้มากที่สุดทั้งภาษาถิ่นไทยก็จัดอยู่ในกลุ่มนี้ ผู้ที่ศึกษาและแบ่งกลุ่มภาษาในกลุ่มนี้ไว้มีอาทิ มาร์วิน บราวน์ (Marvin Brown, 1965) Jame R. Chamberlain (1975) และ John F. Hartman (1977)

1.3.3.1 Marvin Brown (Brown, 1965) มาร์วิน บราวน์ ศึกษาภาษาทั้งสิ้นรวม 66 ภาษาเป็นภาษาในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ทั้งสิ้น ภาษาเหล่านี้เป็นภาษาที่ศึกษาจากผู้พูดซึ่งอยู่ในประเทศไทย บราวน์กล่าวว่าภาษาทั้ง 66 ภาษานั้นเป็นภาษาที่อยู่ในกลุ่ม 7 กลุ่มต่อไปนี้

ก. ภาษาชาน (Shan) ได้แก่ภาษาชานของผู้พูดในจังหวัดเชียงรายที่อพยพมาจากเมืองเชียงตุงในพม่า

ข. ภาษาไทยถิ่นเหนือ (Northern Thai) ได้แก่ภาษาถิ่นในอำเภอเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ แพร่ น่าน ลำปาง เชียงราย เป็นต้น

ค. ภาษาพวน (Phuan) ได้แก่ภาษาที่พูดกันในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย โดยเฉพาะแถบจังหวัดลพบุรี ภาษาที่บราวน์ใช้เป็นตัวอย่างคือ ภาษาพวนที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ง. ภาษาไทยถิ่นกลาง (Central Thai) ได้แก่ภาษาที่พูดในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย เช่น ภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ สุพรรณบุรี และโคราช

จ. ภาษาผู้ไท (Phu Thai) ได้แก่ภาษาที่พูดที่อำเภอเมืองและอำเภอรานธิวาส จังหวัดสกลนคร

ฉ. ภาษาลาว (Lao) ได้แก่ภาษาที่พูดในแถบอีสานของประเทศไทยและบางส่วนของประเทศลาว ภาษานี้แบ่งเป็นภาษาย่อย 3 กลุ่มคือ 1. กลุ่มย่อยหลวงพระบาง ซึ่งพูดที่หลวงพระบาง แก่นท้าว อำเภอคำชะอีและอำเภอเมือง จังหวัดเลย 2. กลุ่มย่อยเวียงจันทน์ ได้แก่ภาษาพูดที่เวียงจันทน์ ที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ที่อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดอุบลราชธานี ที่อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น 3. กลุ่มย่อยญ้อ ได้แก่ภาษาญ้อที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ช. ภาษาไทยถิ่นใต้ (Southern Thai) ได้แก่ภาษาที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

บราวน์จัดภาษา 7 กลุ่มนี้ออกเป็น 5 สาขา ตามเกณฑ์ความสามารถที่จะใช้ภาษาเหล่านี้ติดต่อเข้าใจกัน ภาษา 5 สาขานี้บราวน์กล่าวว่า แสดงความใกล้ชิดทางสภาพภูมิศาสตร์ด้วย

ชาน	ลาว
ไทยเหนือ	
ไทยถิ่นกลาง	
ไทยถิ่นใต้	

บรรานใช้จำนวนเส้นแสดงถึงความสัมพันธ์ของภาษา 5 ภาษาถ้ามีจำนวนเส้นกันมากก็แสดงถึงความห่างไกลในการสื่อสารให้เข้าใจกัน เช่น ภาษาไทยกลางกับภาษาถิ่นใต้ใกล้ชิดกันมากที่สุดเพราะไม่มีเส้นกันเลย และห่างจากลาวเพราะมีเส้นกัน 2 เส้น แต่ก็ยังใกล้ชิดกว่าไทยเหนือและห่างจากชานมากที่สุดเพราะมีเส้นกันถึง 5 เส้น

1.3.3.2 Jame R. Chamberlain (1975) แชมเบอร์เลนศึกษาภาษาถิ่นตระกูลไทยกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ และแบ่งกลุ่มภาษาตะวันตกเฉียงใต้โดยใช้หลักเกณฑ์วิวัฒนาการของเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม การแยกเสียงและรวมเสียงวรรณยุกต์ตั้งนี้คือ

1. การกลายเสียงพยัญชนะดั้งเดิมที่เป็นเสียงกักก้อง (Voiced stop) *b *d *g ซึ่งวิวัฒนาการมาเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่ม P (ไม่มีลม) ได้แก่ ภาษากลุ่มที่พยัญชนะต้นดั้งเดิมเป็นเสียงกัก ก้อง และกลายเป็นเสียงไม่ก้อง ไม่มีลม /p, t, k/ ภาษาไทยมาตรฐานใช้ตัวอักษร <พ ท ก> เช่น "พ่อ" "พี่" ภาษากลุ่มนี้จะออกเสียงเป็น /pɔː/ /piː/ (ภาษาถิ่นเหนือ) อีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่ม PH (มีลม) ภาษากลุ่มนี้พยัญชนะต้นดั้งเดิมเป็นเสียงกัก ก้อง และกลายเป็นเสียงไม่ก้อง มีลม /ph, th, kh/ ภาษาไทยมาตรฐานใช้ตัวอักษร <พ ท ค> เช่น "พ่อ" "พี่" ภาษากลุ่มนี้จะออกเสียงเป็น /phɔː/ /phiː/ (ภาษาไทยถิ่นกลาง)

ภาษากลุ่ม P ได้แก่ ภาษาเจฟาง (Tse Fang) ไทเมา (Tai Mao) เมืองกา (Muang Ka) ไทดำ (Black Tai) ไทแดง (Red Tai) ไทขาว (White Tai) ลื้อ (Lue) ไทใหญ่ (Shan) ไทยวน (Yuan) อาหม (Ahom)

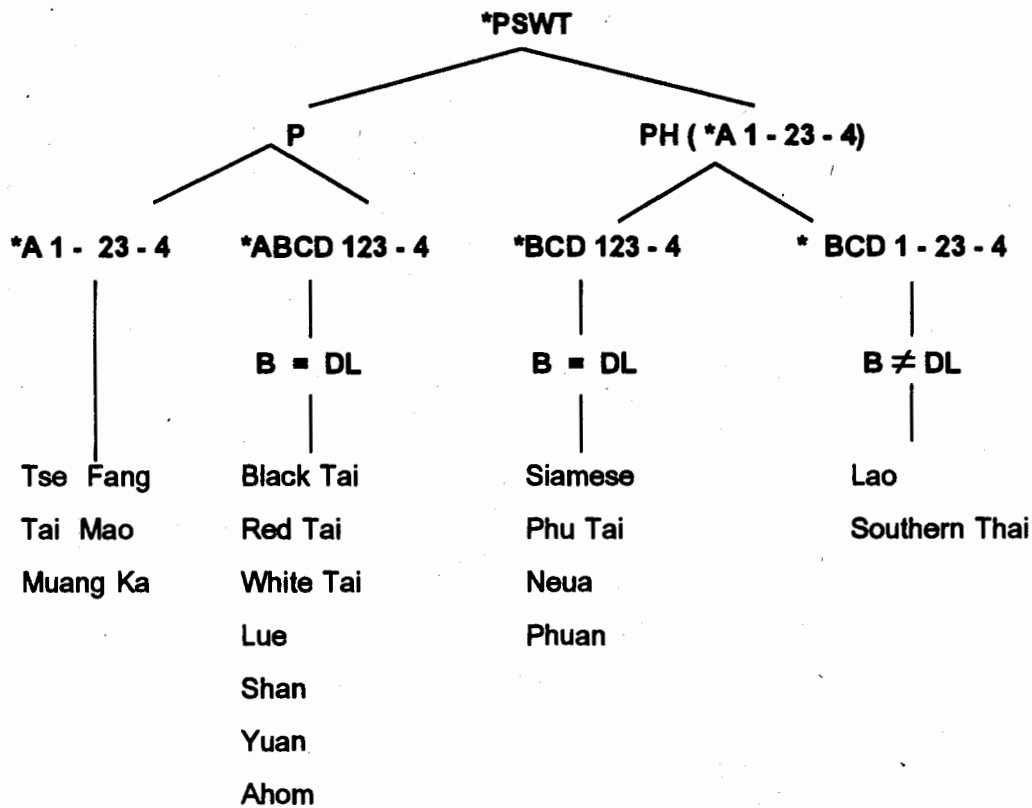
ภาษากลุ่ม PH ได้แก่ ภาษาไทยสยาม (Siamese) ผู้ไท (Phu Tai) ไทเหนือ (Nuea) พวน (Phuan) ลาว (Lao) ไทยถิ่นใต้ (Southern Thai)

2. การแยกเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมในช่อง A ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้กลุ่ม P มีการแตกตัวของวรรณยุกต์ในช่อง A เป็น 2 แบบ คือ *A 1-23-4 ได้แก่ ภาษาเจฟาง ไทเมา เมืองกา และ *A 123-4 ได้แก่ ภาษาไทดำ ไทขาว ลื้อ ไทใหญ่ ไทยวน อาหม (โดยใช้แบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของเกตนิย์ ดูเรื่องกล่องเสียงวรรณยุกต์ที่หน้า 66-70)

3. การแยกเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมในช่อง *B C D ภาษาไทในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้กลุ่ม PH มีการแตกตัวของวรรณยุกต์ช่อง *B C D เป็น 2 ลักษณะ คือ *B C D 123-4 ได้แก่ภาษาไทยสยาม ผู้ไท ไทเหนือ พวน ไทดำ ไทแดง ไทขาว ลื้อ ไทใหญ่ ยวน อหาม และ * B C D 1-23-4 ได้แก่ภาษาลาว ไทถิ่นใต้

4. การรวมเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B และ DL ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้กลุ่ม P และ PH ในปัจจุบันมีการแตกตัวของวรรณยุกต์ช่อง B และ DL 2 ลักษณะ คือ B = DL ได้แก่ภาษาไทยสยาม ผู้ไท ไทเหนือ พวน ไทดำ ไทแดง ไทขาว ลื้อ ไทใหญ่ ไท ยวน อหาม และ B ≠ DL ได้แก่ ภาษาลาวและภาษาไทถิ่นใต้

จากเกณฑ์การแบ่งกลุ่มภาษาทั้ง 4 ข้ออาจเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้
แผนภูมิการแบ่งภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ของ Chamberlain

1.3.3.3 John F. Hartman แบ่งภาษากลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ของ Fang Kuei Li ออกเป็น 3 กลุ่มย่อย (Hartman อ้างใน สุวีฑณา เสียมประวัติ 2532 : 61-63) คือ

1. กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนล่าง
2. กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนกลาง
3. กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนบน

Hartman ได้อาศัยการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ (Tone split) จากภาษาไทยดั้งเดิมมาเป็นหลักในการจัดแบ่งภาษาตระกูลไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ลักษณะการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์มีดังนี้

ก. การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นสามทาง เป็นการแตกตัวที่ตรงตามลักษณะการเขียนของภาษาไทยกรุงเทพฯ คือจะมีอักษรสูง กลาง ต่ำ และเมื่อนำคำทดสอบเพื่อดูการแตกต่างของเสียงวรรณยุกต์ในพยางค์เป็นช่อง A B C จะได้แผนภูมิดังต่อไปนี้

	A	B	C	
˦ph				พยางค์ต้นอักษรสูง
˨p ˩b				พยางค์ต้นอักษรกลาง
˨˩b				พยางค์ต้นอักษรต่ำ

กลุ่มภาษาที่มีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็น 3 ทาง ได้แก่ ภาษาลาว ภาษาไทยสยาม และภาษาไทยถิ่นใต้ จึงแบ่งพยางค์ต้นเป็นอักษร สูง กลาง ต่ำ เช่นเดียวกับการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ ในทางทฤษฎีภาษาเหล่านี้จะมีเสียงวรรณยุกต์ 9 เสียง ที่เกิดกับพยางค์เป็นแต่ละช่อง คือ A B C ในความเป็นจริงแล้วจากการวิจัยภาษาถิ่นตระกูลไทพบว่า ไม่มีภาษาถิ่นใดในปัจจุบันที่มีเสียงวรรณยุกต์ครบ 9 เสียง เพราะเสียงวรรณยุกต์บางช่องเกิดการรวมตัวกัน ภาษาที่มีการแตกตัวแบบนี้จัดอยู่ในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนล่าง ซึ่งภาษาในกลุ่มนี้มีลักษณะร่วมกัน 2 ประการคือ 1. ได้มีการเปลี่ยนแปลงเสียงพยางค์ต้นดั้งเดิม ก้อง เป็นเสียงไม่ก้องแล้วต่อมาได้กลายเป็นเสียงไม่ก้องมีลม 2. เปลี่ยนจากสระเสียงสั้นให้เป็นสระเสียงยาว ซึ่งเป็นวิธีการใหม่ซึ่งเพิ่งปรากฏเมื่อไม่นานนี้และกำลังขยายไปทางเหนือเข้าสู่กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ตอนกลาง

ข. การแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นสองทาง จะมี 2 แบบ

แบบที่ 1 ภาษาที่มีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์แบบนี้ จะรวมเสียงวรรณยุกต์ที่มีพยางค์ต้นเป็นอักษรสูงและอักษรกลางไว้ในกลุ่มเดียวกัน และแยกอักษรต่ำเป็นอีกเสียงวรรณยุกต์หนึ่ง ใน A B C ทุกช่อง ลักษณะนี้ปรากฏกับภาษาที่อยู่เขตเหนือสุด คือ ภาษาไทใหญ่ที่พูดทางตะวันตกและทางเหนือ ไทลื้อสิบสองพันนา ไทแดง ไทขาว ไทดำ ไทnung ลุงเจา วูมิง ดังแผนภูมิต่อไปนี้

	A	B	C	
ph				พยัญชนะต้นอักษรสูง
p *?b				พยัญชนะต้นอักษรกลาง
* b				พยัญชนะต้นอักษรต่ำ

แบบที่ 2 ภาษาที่มีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์แบบนี้ในช่อง A จะรวมเสียงวรรณยุกต์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูงกับอักษรกลางเฉพาะ ป ต จ ก ไว้ด้วยกันเป็นเสียงหนึ่ง และวรรณยุกต์อีกเสียงหนึ่งจะรวมอักษรกลาง อ บ ต เข้ากับอักษรต่ำ ส่วนช่อง B และ C จะมีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์แบบอักษรสูงรวมกับอักษรกลางแต่แยกจากอักษรต่ำ ลักษณะเช่นนี้ปรากฏกับภาษาไทยใหญ่ เชียงตุง ภาษาไทเขิน เชียงตุง ลือเมืองยอง (ประเทศพม่า) และภาษาไทยถิ่นเหนือ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

	A	B	C	
ph				พยัญชนะต้นอักษรสูง
p				พยัญชนะต้นอักษรกลาง ป ต จ ก
*?b				พยัญชนะต้นอักษรกลาง บ ต อ
* b				พยัญชนะต้นอักษรต่ำ

เมื่อพิจารณาภาษา 3 กลุ่มนี้แล้ว จะเห็นว่า การแบ่งกลุ่มของภาษาเรียงลำดับตามสภาพทางภูมิศาสตร์ด้วย และ Hartman มีความคิดว่าภาษาไทยกรุงเทพฯ ไทยถิ่นใต้ และภาษาลาว มีความใกล้ชิดกันแยกออกจากภาษาไทยถิ่นเหนือ ซึ่งมีความใกล้ชิดกับภาษาไทเขินและไทลื้อ

จากการศึกษาของนักภาษาศาสตร์ต่างๆ ภาษาตระกูลไทที่พูดอยู่ในประเทศไทย จะอยู่ในกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ มีเพียงภาษาแสกที่จังหวัดนครพนม ที่เกิดขึ้นนี้ศึกษาไว้และจัดให้อยู่ในกลุ่มเหนือ ภาษาตระกูลไทที่พูดอยู่ในประเทศไทยได้มีผู้ศึกษาไว้โดยจัดทำเป็นแผนที่ภาษา คือ เจอร์ เกนนี่และธีระพันธ์ ล.ทองคำ (2520) ได้สำรวจภาษาและสร้างแผนที่ภาษาในประเทศไทยพร้อมคู่มือ ซึ่งใช้ประโยชน์มาจนปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2544 สุวิไล เปรมศรีรัตน์และคณะได้จัดทำแผนที่ภาษาของชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย โดยแสดงการกระจายและจำนวนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และพบว่าในประเทศไทยมีภาษาตระกูลต่างๆ 5 ตระกูล พูดกระจายอยู่ตามภาคต่างๆ ของประเทศไทย

1.4 ภาษาตระกูลต่าง ๆ และภาษาตระกูลไทในประเทศไทย

สวิต ไบรอน (2544 : 14-17) ได้เสนอผลงานวิจัยเรื่องแผนที่ภาษาของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย จากการศึกษาวิจัยภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย พบว่าภาษาในประเทศไทยมีทั้งสิ้นมากกว่า 60 กลุ่ม มีผู้พูดภาษาไทยมากที่สุดคือร้อยละ 39 รองลงไปคือภาษาลาวอีสาน ร้อยละ 28 ภาษาคำเมืองร้อยละ 10 ภาษาถิ่นใต้ร้อยละ 9 ภาษาเขมรถิ่นไทยร้อยละ 3 ภาษาไทยโคราช ผู้ไทย กูย (ส่วย) ญ้อ ไทยเลย ลาวหล่ม กะเหรี่ยง แต่ละภาษาร้อยละ 1 และภาษาอื่นๆ ภาษาละไม่ถึงร้อยละ 1 สวิต ไบรอนได้แสดงการกระจายของภาษาในตระกูลภาษาต่างๆ และความสัมพันธ์ด้านการร่วมเชื้อสาย (genetic relationship) โดยบางภาษาอยู่ในตระกูลเดียวกัน และบางภาษาอยู่นละตระกูลกัน กลุ่มชาติพันธุ์ภาษาในประเทศไทยทั้งหมดกว่า 60 กลุ่มจัดอยู่ในตระกูลภาษา 5 ตระกูล ซึ่งเป็นภาษาหลักของคนในเอเชียอาคเนย์ ดังนี้

1.4.1 ภาษาตระกูลไท (Tai language family) มีจำนวน 24 กลุ่มภาษา ประกอบด้วยภาษากะเลิง คำเมือง/ยวน ไช่ (ไทดำ) ญ้อ ไทจีน (ไทเขิน) ไทยกลาง ไทยโคราช ไทยตากใบ ไทยเลย ไทลื้อ ไทหย่า ไทใหญ่ บักขี้ไต (ไทยไต) ผู้ไท พวน ยอง ไย้ ลาวครั้ง ลาวแก้ว ลาวดี ลาวเวียง/ลาวกลาง ลาวหล่ม ลาวอีสาน แสก ภาษาในตระกูลนี้เป็นภาษาพูดของคนส่วนใหญ่ของประเทศไทยและเป็นกลุ่มภาษาที่มีการกระจายทั่วไปในส่วนต่างๆ ทั่วประเทศ นอกเหนือจากในประเทศไทยยังพบผู้พูดภาษาตระกูลไทในลาว พม่า เวียดนามและจีน รวมทั้งบางหมู่บ้านในตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย สำหรับในประเทศไทยมีผู้พูดเป็นจำนวนร้อยละ 94 ของประชากรในประเทศ

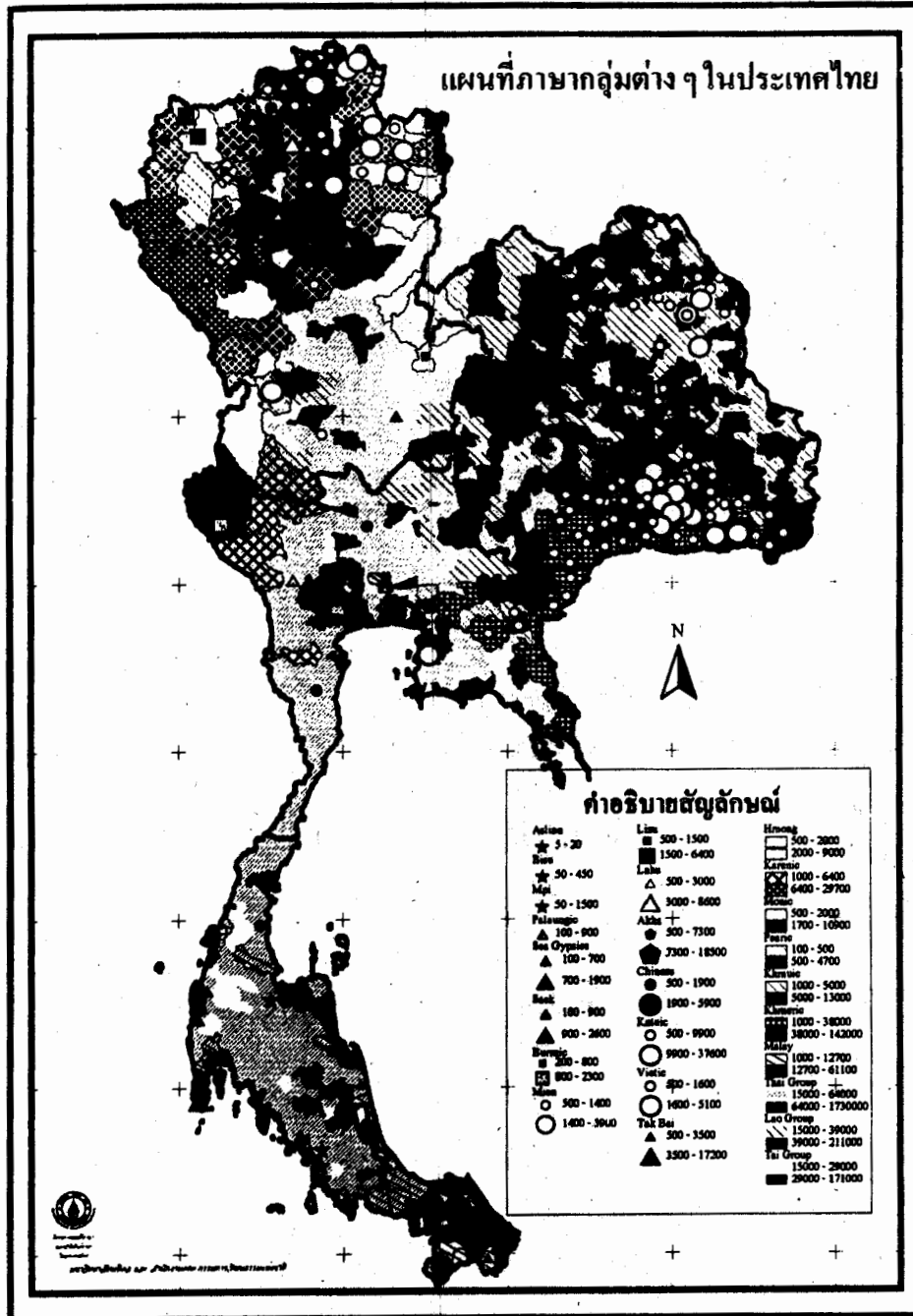
1.4.2 ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic language family) มีจำนวน 22 กลุ่มภาษาหลัก ประกอบด้วยภาษา กะซอง กูย-กวย (ส่วย) ขมุ เขมรถิ่นไทย ชอง ชะโอจ (อูต) ซาไก (เกนซิว, มานิก) ซ่าเร ไช่ (ทะวืง) ไช่ ญ้อกูร (ชาวมน คนดง) ญอ บรู (ข่า) ปลั่ง (สามเต้า ลัวะ) ปะหล่อง (ตาวัง ตาละอั้ง) มอญ มัล-ปรัย (ลัวะ/ถิ่น) มลาบรี (ทองเหลือง) ละเม็ค (ลัวะ) ละเวือะ (ละว้า/ลัวะ) ว้า (ลัวะ) เวียดนาม (ญวน/แกว) โดยทั่วไปเชื่อกันว่ากลุ่มชนที่พูดภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมในดินแดนเอเชียอาคเนย์ ภาษาออสโตรเอเชียติกในเอเชียอาคเนย์ทั้งหมดมีประมาณ 150 ภาษา กระจายอยู่ในบริเวณกว้างทั่วดินแดนเอเชียอาคเนย์ ภาษาเหล่านี้มีคุณค่าอย่างยิ่งด้านประวัติศาสตร์และความเข้าใจในมนุษยชาติของดินแดนแถบนี้ ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกที่พบใน

ประเทศไทยในปัจจุบันทั้งหมดเป็นภาษากลุ่มมอญ-เขมร มีทั้งกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยและกลุ่มใหญ่ กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ มีผู้พูดเป็นจำนวนร้อยละ 4.3 ของประชากรในประเทศ

1.4.3 ภาษาตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan language family) มีจำนวน 11 กลุ่มภาษาหลัก ประกอบด้วย กว๋อง (อุก๋อง) กะเหรี่ยง จิงฟ้อ/คะฉิ่น จีน (กลุ่มต่างๆในเขตเมือง) จีนฮ่อ บิซุ พม่า ละหู่ (มุเซอ) ลีซุ (ลีซอ) อะฮา (อีก้อ) อิมปี (ก้อ) ผู้ที่พูดภาษาตระกูลนี้เป็นชนกลุ่มใหญ่ทางตอนเหนือของเอเชียอาคเนย์ติดต่อกับจีน มีจำนวนกว่า 200 ภาษา ในประเทศไทยพบในเขตภาคเหนือและตะวันตกเป็นส่วนมาก ส่วนภาษาจีนต่างๆ จะพบในเขตเมืองด้วย ภาษาในตระกูลนี้มีผู้พูดเป็นจำนวนร้อยละ 1.1 ของประชากรในประเทศไทย

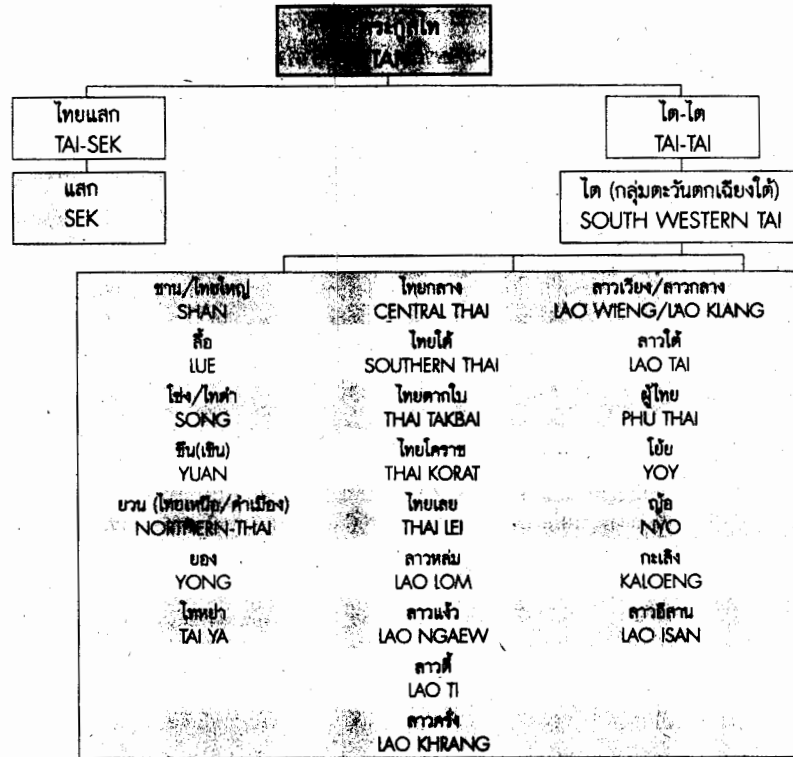
1.4.4 ภาษาตระกูลออสโตรเนเซียน หรือมาลาโยโพลีเนเซียน (Austronesian or Malayopolynesian language family) มีจำนวน 3 กลุ่มภาษาหลัก ประกอบด้วยมาเลย์ (มาลายู นามู ยาวี) มอเกิน (มอเกลิน) อูรักละโว้ย กลุ่มคนที่พูดภาษาออสโตรเนเซียนส่วนมากเป็นกลุ่มชนพื้นเมืองที่อยู่ในเขตหมู่เกาะทางตอนใต้ของเอเชียอาคเนย์ ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ฯ ภาษาตระกูลนี้ในประเทศไทยพบในเขตภาคใต้เป็นส่วนมาก มีผู้พูดเป็นจำนวนร้อยละ 0.3 ของประชากรในประเทศ

1.4.5 ภาษาตระกูลม้ง-เมี่ยน (หรือแม้ว-เย้า) (Hmong-Mien or Miao-Yao language family) มีจำนวน 2 กลุ่มภาษาหลักประกอบด้วยม้ง (ม้งดำ ม้งขาว) เมี่ยน กลุ่มม้ง-เมี่ยน หรือแม้ว-เย้าเป็นกลุ่มชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ อยู่ทางตอนเหนือของเอเชียอาคเนย์ ในประเทศไทยพบในภาคเหนือเป็นส่วนมาก มีผู้พูดเป็นจำนวนร้อยละ 0.3 ของประชากรในประเทศ

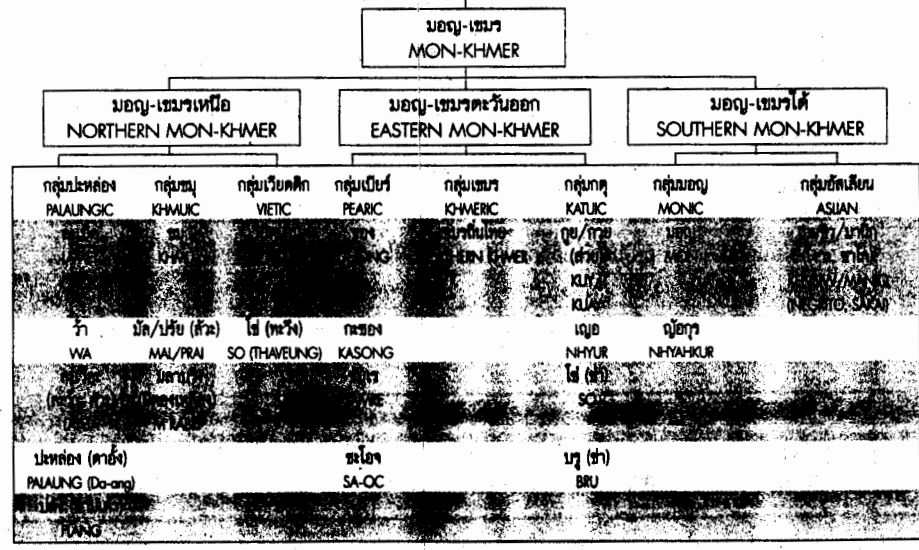

(สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ 2544 : 15)

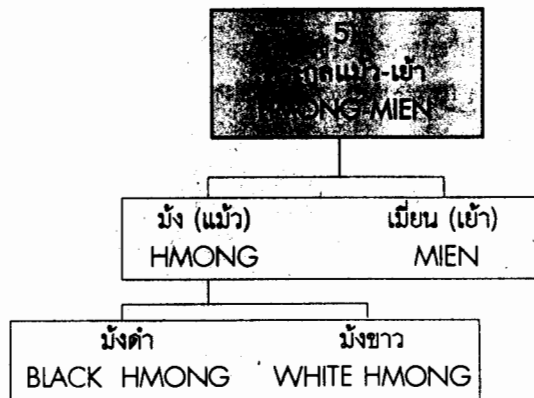
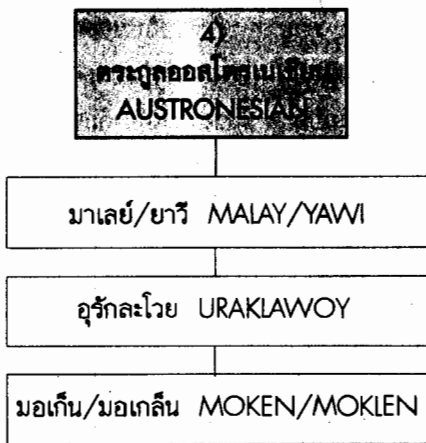
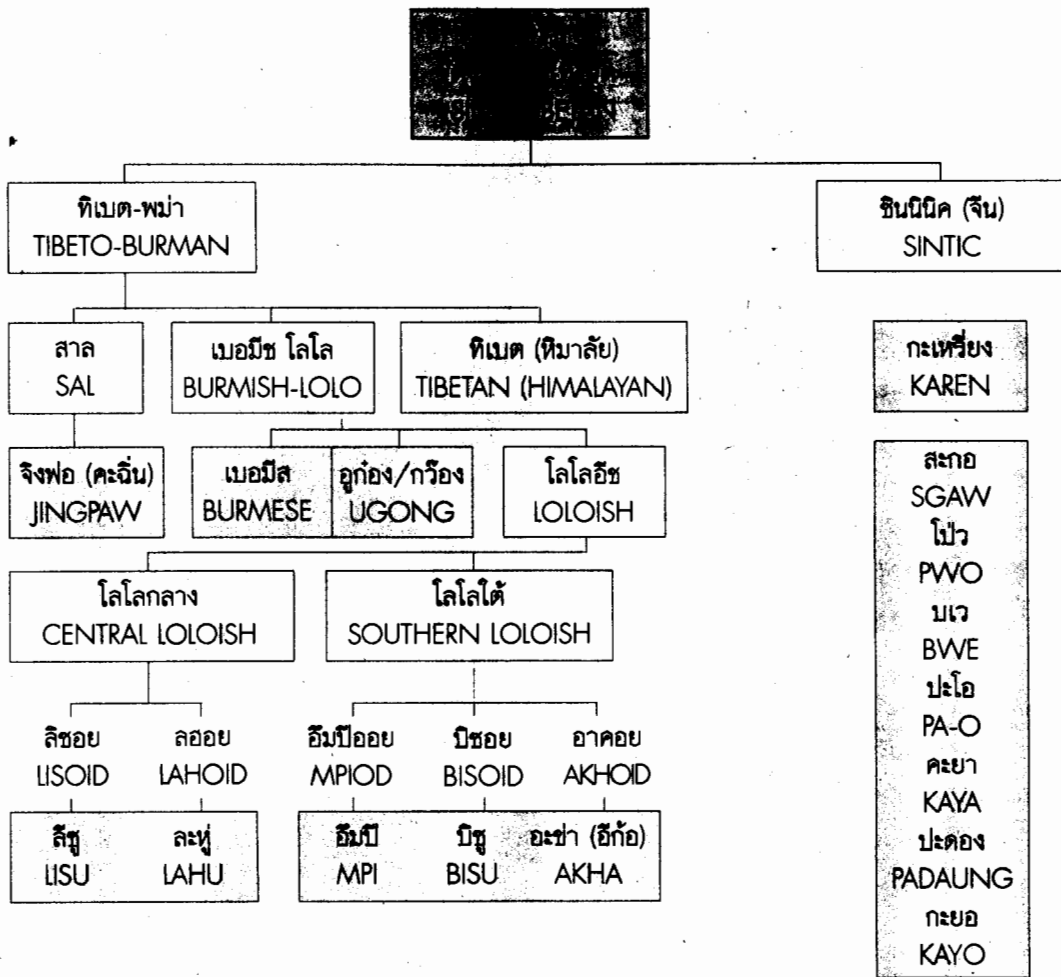
ตระกูลภาษาต่าง ๆ

2) ตระกูลมอญ-เขมร MON-KHMER

(สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ 2544 : 18)

(สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ 2544 : 19)

1.4.6 การจัดลำดับชั้นของภาษาตระกูลต่าง ๆ

จากการศึกษาของสุวิไล เปรมศรีรัตน์และคณะทำให้เห็นว่าในประเทศไทยมีภาษาตระกูลไทและภาษาตระกูลอื่น พูดอยู่เป็นจำนวนมาก ในบางท้องถิ่นอาจมีการใช้ภาษาหลายภาษา เช่น ในบางอำเภอของจังหวัดศรีสะเกษและบุรีรัมย์ ประชาชนใช้ภาษาเขมรเป็นหลัก และใช้ภาษาไทยกับภาษาอีสานร่วมด้วย ทำให้กลายเป็นชุมชนที่ใช้หลายภาษาร่วมกัน สุวิไล ได้แสดงการกระจายของภาษาใหญ่ ภาษาย่อยและความสัมพันธ์ด้านสังคม (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ 2544 : 20) โดยกล่าวว่า แม้ว่าประเทศไทยจะมีความหลากหลายของภาษาและชาติพันธุ์เป็นอย่างมาก แต่อาจกล่าวได้ว่ามีปัญหาการแข่งขันหรือการต่อสู้ระหว่างกลุ่มที่เห็นได้ชัดเจนน้อยมาก ตามที่วิลเลียม สมอลล์ลี (William Smalley, 1994) ผู้ซึ่งเป็นทั้งนักมานุษยวิทยาและภาษาศาสตร์ชาวอเมริกัน และมีประสบการณ์ทำงานในประเทศลาวและประเทศไทยได้เสนอความคิดว่า สาเหตุของการที่หลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ภาษาสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขบนแผ่นดินไทย ก็เพราะแต่ละกลุ่มภาษาทั้งภาษาใหญ่และภาษาย่อย มีหน้าที่และสถานะทางสังคมแตกต่างกันตามลำดับชั้นของภาษาในสังคมไทย (language hierarchy) ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับความแตกต่างของลำดับชั้นทางสังคม (social hierarchy) ในสังคมไทยซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

ลำดับชั้นของภาษา (language hierarchy) ในสังคมไทยมีดังต่อไปนี้

1. ภาษาไทยมาตรฐาน

2. ภาษาไทยถิ่น (ตามภูมิภาค) ได้แก่ คำเมือง ลาวอีสาน ปักษ์ใต้ ไทยกลาง

3. ภาษาพื้นบ้าน (ภาษาชนกลุ่มน้อย)

1. ภาษาไทพลัดถิ่น

2. ภาษาในเมือง/ตลาด

3. ภาษาชายขอบ

4. ภาษาในวงล้อม

(สุวิไล เปรมศรีรัตน์และคณะ 2544 : 20)

ภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งเป็นภาษาราชการและภาษาประจำชาติจะอยู่ในชั้นที่สูงสุด เป็นภาษาที่ใช้ในการจัดการศึกษาหรือในโรงเรียนใช้ในการติดต่อราชการและใช้ในการสื่อสารมวลชน ภาษานี้เป็นภาษาใหญ่ใช้ทั่วไปทั้งประเทศ ภาษาใหญ่ชั้นรองลงมาคือ ภาษาไทยถิ่น

ตามภูมิภาค ได้แก่คำเมือง (ไทยถิ่นเหนือ ร้อยละ 10) ลาวอีสาน (ไทยถิ่นอีสาน ร้อยละ 28) ปักมได้ (ไทยถิ่นใต้ ร้อยละ 9) และไทยกลาง (ร้อยละ 39) ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ทั่วไปและใช้เป็นภาษากลางในแต่ละภูมิภาค ชั้นรองลงไปจากภาษาไทยท้องถิ่นแต่ละภูมิภาคคือกลุ่มภาษาย่อย ได้แก่ ภาษาพื้นบ้านหรือภาษาชนกลุ่มน้อย ที่พูดกันอยู่ในหมู่บ้านหรือภายในบ้าน แต่ละกลุ่มมีขนาดและสถานภาพต่างๆ กันไป แบ่งได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่คือ

1. ภาษาไทพลัดถิ่น เป็นภาษาในตระกูลไท ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่นอกประเทศไทย และมีประวัติการอพยพโยกย้ายเข้ามาอยู่ในประเทศไทยในพื้นที่ต่างๆ ได้แก่ ภาษาลื้อ ของพวน ญ้อ ไย๋ แสก โซ่ง และกลุ่มภาษาลาวต่างๆ ในเขตภาคกลาง เช่น ลาวเวียง ลาวดี ลาวแจ้ว และลาวครั่ง เป็นต้น

2. ภาษาในเขตเมือง/ตลาด ได้แก่ ภาษาจีน (เขตเมืองหรือตลาดทั่วไป) และ ภาษาเวียดนาม (เขตเมืองหรือตลาดในภาคอีสานตอนบน)

3. ภาษาชายขอบ ได้แก่ ภาษาชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในตระกูลต่างๆ นอกเหนือจากภาษาตระกูลไท ได้แก่ภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก ออสโตรเนเซียน จีน-ทิเบต และม้ง-เมี่ยน เช่น ภาษาเขมรถิ่นไทย มาเลย์ถิ่นไทย ขมุ กูย แม้ว เย้า ลีซอ มูเซอ กะเหรี่ยง เป็นต้น ผู้พูดภาษาเหล่านี้ส่วนมากจะอยู่ตามชายแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน และมักจะมีผู้พูดภาษาเดียวกันต่อเนื่องกับภายนอกประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกัน เช่น ภาษาเขมร นอกจากจะพบในประเทศไทย เรียกว่า "ภาษาเขมรถิ่นไทย" แล้ว ยังพบในดินแดนที่ต่อเนื่องกันในประเทศกัมพูชาและเวียดนาม ภาษาขมุนอกจากจะพบในประเทศไทยยังพบในบริเวณกว้างในตอนเหนือของอาเซียนภาคเหนือ ครอบคลุมบางส่วนของลาว เวียดนามและจีน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอื่นๆ ที่มีผู้พูดข้ามพรมแดนประเทศไทยได้แก่ กูย/กวย มาเลย์ ว้า ไทใหญ่และกะเหรี่ยง เป็นต้น ภาษาเหล่านี้จะมีสถานภาพแตกต่างกันไป บางภาษามีผู้พูดมาก และใช้เป็นภาษากลางในท้องถิ่นด้วย เช่น ภาษาเขมรถิ่นไทยในเขตอีสานใต้ เป็นต้น

4. ภาษาในวงล้อม เป็นภาษากลุ่มเล็กๆ ที่อยู่ในเขตห่างไกล ทุรกันตาร หรือถูกล้อมรอบด้วยภาษาและวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น ญี่ฮก ละเวือะ มลาบรี (ผีตองเหลือง) โช (ทะวืง) กว๊อง อิมปี บีซู ซอง กะซอง และซาเร เป็นต้น

ประพนธ์ จันทวิเทศ (2532 : อ้างในอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2542 : 17-18) ศึกษาเรื่องภาวะหลายภาษาในชุมชนบ้านหนองอารีและบ้านลาวเดิม ตำบลดินแดง อำเภอไพรีบึง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าชุมชนนี้ประชาชนส่วนใหญ่พูดได้ 4 ภาษาได้แก่ ภาษาเขมร ภาษาลาว ภาษากูย และภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาที่มีประชากรพูดได้สูงสุดคือภาษาลาว รองลงมาได้แก่ ภาษาเขมร ภาษาไทย และภาษากูยตามลำดับ ประชาชนจะเลือกใช้ภาษาในแวดวงต่างๆกัน

คือใช้ภาษาแม่ในแวดวงต่างๆ ภายในชุมชน แต่ในแวดวงนอกชุมชน จะหันไปใช้ภาษาสำหรับ
ในวงกว้างแทน ได้แก่ภาษาลาวในระดับอำเภอ หรือภาษาไทยในระดับจังหวัด รูปแบบการ
เลือกภาษาในชุมชนบ้านหนองอารีและบ้านลาวเดิมนี้นับได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาทั่วไป
ไปในชุมชนภาษาอีกหลายชุมชนในประเทศไทย นั่นคือมีภาษาที่อยู่ในระดับสูงสุดคือ ภาษา
ไทยมาตรฐานซึ่งเป็นภาษาประจำชาติ ภาษาราชการ และภาษาที่ใช้ในโรงเรียนและสื่อมวลชน
ภาษาในระดับรองลงมาก็คือภาษาประจำภาคซึ่งเป็นภาษาของคนส่วนใหญ่ในภาคนั้นๆ ภาษา
อื่นๆ ก็อยู่ในระดับที่ลดหลั่นลงมา คนที่พูดภาษาที่อยู่ในระดับต่ำลงมาจะพูดภาษาที่อยู่ในระดับ
สูงขึ้นไปได้

1.5 ภาษาถิ่นไทย

ในประเทศไทยใช้ภาษาตระกูลไทยอยู่ในทุกภูมิภาค และมีจำนวนมากถึงร้อยละ
94 ของประชากรทั้งหมด ภาษาถิ่นในประเทศไทยแบ่งเป็น 4 ถิ่น คือ ถิ่นกลาง ถิ่นเหนือ ถิ่น
ตะวันออกเฉียงเหนือและถิ่นใต้ ภาษาทั้ง 4 นี้ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันอยู่บ้างแต่เราก็จะจัด
เป็นภาษาเดียวกัน

1.5.1 เกณฑ์การกำหนดภาษาถิ่น

การที่จะกำหนดว่าภาษาที่พูดตามท้องถิ่นต่างเป็นภาษาเดียวกันหรืออีกภาษาหนึ่ง
ที่แตกต่างออกไปมีหลักเกณฑ์ 5 ประการได้แก่ (กัลยา ดิงศภักดิ์ 2526 : 445-447)

1. การเข้าใจภาษาของกันและกัน ถ้าคนสองคนพูดจากันโดยใช้ภาษาที่ตนใช้
ในชีวิตประจำวันแล้วสามารถสื่อสารกันได้เข้าใจก็ถือว่าเป็นภาษาที่คนทั้งสองใช้เป็นภาษาเดียวกัน
หากสื่อสารกันไม่เข้าใจก็ถือว่าเป็นคนละภาษา หลักเกณฑ์นี้ใช้ได้ดีกับภาษาที่มีความแตกต่าง
กันมาก แต่สำหรับภาษาที่มีความคล้ายคลึงกันจะต้องใช้หลักเกณฑ์อื่นๆ ประกอบด้วย เช่น
ภาษาเดนิชกับภาษานอร์วีเจียน ชาวเดนมาร์กพูดภาษาเดนิช ชาวนอร์เวย์พูดภาษานอร์วี
เจียน ก็สามารถสื่อสารกันได้เข้าใจ แต่ต่างคนต่างก็คิดว่าตนพูดภาษาของตัวเองซึ่งเป็นคนละ
ภาษาถิ่น ดังนั้นเกณฑ์ในการกำหนดภาษาจึงต้องอาศัยเกณฑ์การแบ่งเขตทางการเมืองและ
การปกครองในข้อ 2 ด้วย

2. การแบ่งเขตทางการเมืองและการปกครอง ตามหลักเกณฑ์นี้ถึงแม้ภาษา
ของคนสองคนจะคล้ายคลึงกัน สามารถสื่อสารกันได้เข้าใจแต่ถ้าอยู่คนละประเทศก็จัดเป็น

คนละภาษา เช่น ภาษาลาวเป็นคนละภาษากับภาษาไทย หรือภาษานอร์วีเจียนเป็นคนละภาษากับภาษาเดนิช ถึงแม้จะสื่อสารกันได้ แต่พูดอยู่คนละประเทศจึงจัดเป็นคนละภาษา

3. **เผ่าพันธุ์และขนบธรรมเนียมประเพณี** ภาษาของคนสองกลุ่มซึ่งมีเผ่าพันธุ์และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างกันอาจถูกกำหนดให้เป็นคนละภาษาแม้ว่าคนทั้งสองกลุ่มจะอาศัยอยู่ในประเทศเดียวกันและสามารถสื่อสารกันได้เข้าใจ เกณฑ์นี้มักใช้กับภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศ เช่น ประเทศไทยในภาคกลางบริเวณจังหวัดนครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี ลพบุรี สระบุรี มีลาวกลุ่มต่างๆ คือ ลาวโซ่ง ลาวพวน ลาวเวียง ลาวครั่ง ฯลฯ คนกลุ่มนี้ถูกกวาดต้อนมาจากประเทศลาว แม้ว่าเผ่าพันธุ์และขนบธรรมเนียมของคนเหล่านี้จะคล้ายคลึงกับคนไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ต่างจากคนไทยในภาคกลาง ภาษาของคนเหล่านี้จึงถูกกำหนดให้เป็นคนละภาษากับภาษาไทยกลาง

4. **ตัวอักษร** ตามเกณฑ์นี้คนสองคนถึงแม้ไม่สามารถสื่อสารกันได้ด้วยภาษาพูด แต่ถ้าสามารถสื่อสารกันได้ด้วยภาษาเขียนก็จัดเป็นภาษาเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ภาษาจีนจะมีภาษาถิ่นต่างๆ เช่นแต้จิ๋ว กวางตุ้ง แมนดาริน ฯลฯ ซึ่งไม่สามารถใช้สื่อสารกันได้ด้วยภาษาพูด แต่เมื่อใช้ตัวอักษรจีนเขียนสื่อสารกัน คนที่พูดภาษาถิ่นต่างกันจะอ่านได้ใจความเดียวกัน จึงถือว่าเป็นภาษาเดียวกัน

5. **ลักษณะภาษา** เป็นเกณฑ์ที่นักภาษาศาสตร์ใช้พิจารณาการกำหนดภาษาหรือภาษาย่อย ตามเกณฑ์นี้หากภาษาของคนสองคนมีลักษณะทางเสียง คำศัพท์ (คำศัพท์พื้นฐาน) โครงสร้างคำและโครงสร้างประโยคที่คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันอย่างเป็นระบบ ทั้งสามารถสื่อสารกันเข้าใจได้ก็จัดเป็นภาษาเดียวกัน

นอกจากหลักเกณฑ์ทั้ง 5 แล้ว ยังต้องใช้ความรู้ด้านอื่นมาประกอบการพิจารณาด้วย เช่น ความคิดเห็นของผู้พูดภาษา วิธีการของวิชาภาษาศาสตร์เชิงประวัติ ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ ตลอดจนวิธีการศึกษาภาษาถิ่น ซึ่งจะช่วยให้ตัดสินใจได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

1.5.2 การเกิดภาษาถิ่น

การที่เกิดมีภาษาถิ่น เป็นภาษาถิ่นเหนือ ถิ่นกลาง ถิ่นอีสานและถิ่นใต้ในประเทศไทย หรือเกิดภาษาถิ่นตระกูลไทที่พูดกระจายอยู่ทั่วไปตั้งแต่จีนตอนใต้ พม่า เวียดนาม ลาว ไทยและลงไปจนถึงมาเลเซียก็เพราะกลุ่มชนที่เคยพูดภาษาเดียวกันเมื่ออพยพย้ายถิ่นฐานแยกจากกันไปเนื่องจากหนีภัยสงคราม เกิดโรคระบาด หนีภัยแล้ง ฯลฯ ไปอยู่ต่างถิ่นซึ่งไกลและแยกห่างจากกัน เมื่อเวลาผ่านไปนานๆ แต่ละกลุ่มอาจแยกไปอยู่กับกลุ่มที่พูดภาษาต่างจากตน ขาดการติดต่อกับคนกลุ่มที่เคยพูดภาษาเดียวกัน ต่างคนก็จะใช้ภาษาของตนไปในเวลาเดียว

กันต่างก็ได้รับอิทธิพลจากภาษาใหม่ที่ตนเข้าไปอยู่ด้วย ภาษาของแต่ละกลุ่มก็จะพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ และเกิดความแตกต่างกันมากขึ้นจนกระทั่งมีระบบที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ภาษาเหล่านั้นจะยังคงมีความคล้ายคลึงในภาษาที่เป็นระบบให้เราสามารถสืบหาเสียงปฏิภาคได้ ทำให้เรารู้ว่าภาษาถิ่นต่างๆ นั้นมีความสัมพันธ์กันและเคยเป็นภาษาเดียวกันมาก่อน

นอกจากความแตกต่างเรื่องภาษาถิ่น ถ้าเราสังเกตจะเห็นว่าคนถิ่นเดียวกัน ก็ยังพูดภาษาเดียวกันแตกต่างกันไปตามอายุ เพศ การศึกษา อาชีพ ฐานะการเงิน ฯลฯ ผู้พูดที่แตกต่างกันก็ยังใช้ภาษาแตกต่างกันออกไปอีก ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่แตกต่างกันตามสังคม เราจึงเรียกว่า ความแตกต่างของภาษาสังคม (Social dialect) เช่น คนที่มีการศึกษาเมื่อพูดในสถานการณ์ที่เป็นทางการ จะออกเสียง ร - ล อย่างถูกต้อง แต่ถ้าพูดในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการก็อาจจะออกเสียง ร เป็น ล แต่คนทั่วไปอาจออกเสียง ร กับ ล สลับกันไปมาเนื่องจากไม่ได้คำนึงถึงความถูกต้อง

ถ้าเราศึกษาภาษาในเวลาเดียวกัน เราจะพบว่าภาษามีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันไปตามสภาพของผู้พูดตั้งที่กล่าวมาข้างต้น การศึกษาความแตกต่างของภาษาในเวลาเดียวกัน เป็นการศึกษาระดับภาษาต้นแนวนอนของภาษาหรือเป็นการศึกษาเฉพาะกาล (Synchronic study) ถ้าเราศึกษาภาษาในระยะเวลาที่ต่างกัน เป็นการศึกษาระดับแนวตั้งของเวลาหรือเป็นการศึกษาข้ามกาล (Diachronic study) การศึกษาภาษาเดียวกันในเวลาที่แตกต่างกันจะทำให้เราเห็นความแตกต่าง ความแตกต่างของภาษาเดียวกันในเวลาที่แตกต่างกันเรียกว่า ความเปลี่ยนแปลงของภาษา ปราณี กุลละวณิชย์ (2526 : 373) กล่าวว่าความแตกต่างของภาษาน่าจะมีความสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงของภาษา ดังที่วิลเลียม ลาบอฟได้ศึกษาไว้ในบทความหลายเรื่องและแสดงให้เห็นว่าความแตกต่างของภาษาเป็นรากฐานของการเปลี่ยนแปลงของภาษา

อย่างไรก็ตามความแตกต่างของภาษาเป็นเพียงแนวโน้มที่แสดงว่าภาษาอาจจะเปลี่ยนแปลงเป็นเช่นนั้น เราจะรู้แน่ก็เมื่อเวลาผ่านไปนับสิบนับร้อยปี เราจึงจะเห็นได้ชัดเจนว่าภาษาได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว การศึกษาภาษาถิ่นจะมีความสัมพันธ์กับการศึกษาเชิงประวัติ เนื่องจากภาษาถิ่นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของภาษา ความแตกต่างของภาษาถิ่นที่ปรากฏในปัจจุบันนั้นเป็นผลของการเปลี่ยนแปลงของภาษาเดียวกันในอดีต

1.6 การเปลี่ยนแปลงของภาษา

ปัจจัยที่ทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลงมี 2 ประการคือ 1. ปัจจัยภายในหรือการเปลี่ยนแปลงภายใน และ 2. ปัจจัยภายนอกหรือการเปลี่ยนแปลงภายนอก การเปลี่ยนแปลงภายใน

เป็นการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของภาษา การเปลี่ยนแปลงภายนอกเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการยืม การเปลี่ยนแปลงของภาษาไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงจากภายในหรือการเปลี่ยนแปลงภายนอกอาจจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง
2. การเปลี่ยนแปลงด้านคำศัพท์
3. การเปลี่ยนแปลงด้านไวยากรณ์
4. การเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย

1.6.1 การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง อาจจะเป็นเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ การลงน้ำหนัก (stress) หรือโครงสร้างของพยางค์ การเปลี่ยนแปลงด้านเสียงแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1.6.1.1 การสูญเสียง คือ การที่หน่วยเสียงใดหน่วยเสียงหนึ่งสูญไป หรือกลุ่มของหน่วยเสียงทั้งกลุ่มสูญไป เสียงที่สูญไปอาจเป็นเสียง สระ พยัญชนะ และอาจสูญไปในตำแหน่งต้นคำ กลางคำ หรือท้ายคำก็ได้ อาจเขียนแสดงการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

$$xy \rightarrow x\emptyset^3$$

ตัวอย่างการสูญเสียงพยัญชนะ เช่น ภาษาไทดั้งเดิมมีคำว่า แมลบ มล่าง ซึ่งใช้เสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ *mm*l- เสียง *mm*- อาจจะสูญไปในภาษาไทยบางถิ่น เป็น แลบล้าง ส่วนในบางถิ่นเสียง *l*- อาจสูญไปกลายเป็น แมบ (ถิ่นอีสาน) ม่าง (ถิ่นเหนือ)

หรือมีการตัดพยางค์ เช่น ภาษาอังกฤษ bicycle ตัดเหลือ bike ภาษาไทยมอเตอร์ไซด์ ตัดพยางค์เหลือเป็น มอไซด์ คำว่า สาธารณสุข เวลาพูดตัดเหลือเป็น สาณสุข คำว่า มหาวิทยาลัย ตัดเหลือเป็น มหาลัย เป็นต้น

1.6.1.2 การเพิ่มเสียง การเพิ่มเสียงเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่เป็นไปได้ยากกว่าการสูญเสียง เสียงที่เพิ่มอาจจะเป็นเสียงพยัญชนะหรือสระก็ได้ อาจเพิ่มที่ต้นคำ กลางคำ หรือท้ายคำก็ได้ อาจเขียนแสดงการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

$$x \rightarrow xy$$

ตัวอย่างในภาษาไทย คำว่าลูกตุ้ม ลูกสุน ตุ๊ก ตั้ง ใช้อยู่ในภาษาถิ่นใต้และใช้ในภาษาไทยถิ่นอื่นเป็นคำโดด แต่ภาษาไทยกลางจะเพิ่มพยางค์ กระ (กระ) เข้าไปกลายเป็น ลูกตุ้ม ลูกกระสุน กระตุ๊ก กระตั้ง พยางค์ กระ/กระ เป็นพยางค์ที่เพิ่มเข้าไปภายหลัง ในภาษาอังกฤษ คำว่า No "ไม่" บางครั้งออกเสียงเป็น [noʔ] [nop] มีการเพิ่มเสียงพยัญชนะท้าย [-ʔ] [-p] ลงไปท้ายคำ

1.6.1.3 การเปลี่ยนเสียง คือการที่เสียงหนึ่งเปลี่ยนเป็นอีกเสียงหนึ่ง อาจเขียนแสดงการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

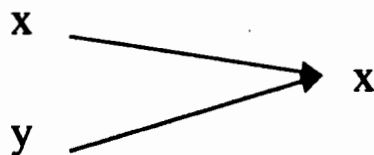
x → y

ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทยดั้งเดิม เสียงไม่ก้อง *hm *hn เปลี่ยนเป็นเสียงก้อง m n เช่นเสียงพยัญชนะต้นในคำ หมา หมอ หนา หนอง แต่ในปัจจุบันคำที่ขึ้นต้นด้วย hm hn เปลี่ยนมาออกเสียงเหมือนคำที่ขึ้นต้นด้วย m n จึงเกิดการรวมเสียงระหว่างพยัญชนะต้นเสียงไม่ก้อง และก้องเป็นเสียงเดียวกันขึ้นด้วย

ดุชะฎิพร ชานีโรคคานต์ (2526 : 30) กล่าวว่าภาษาไทยดั้งเดิม มีคำว่า "นาย" หมายถึงแม่ของแม่หรือยาย ในภาษาไทยคำว่า "นาย" มักปรากฏร่วมกับคำที่มีความสัมพันธ์ทางความหมาย เช่น ปู่ย่าตาทาย เสียง /m/ ในคำว่า นายจึงเปลี่ยนเป็น /j/ เพราะอิทธิพลของเสียง /j/ ในคำว่า ย่า (ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางความหมาย) ภาษาไทยปัจจุบันจึงใช้คำว่า ยาย และปู่ย่าตาทาย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในลักษณะเช่นนี้เป็นการกลมกลืนเสียงเพราะอิทธิพลทางความหมายทำให้มีการดิ่งเสียง n → j

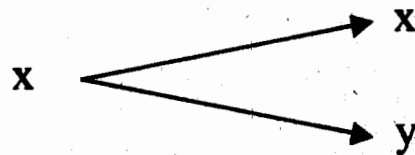
การเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ ภาษาไทยสมัยเก่า คำว่า ทั้ง ญอม แพ้ เปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์เป็น ทั้ง ญอม แพ้ ในปัจจุบัน

1.6.1.4 การรวมเสียง คือการรวมหน่วยเสียงตั้งแต่ 2 หน่วยรวมเป็นหน่วยเสียงเดียวกัน อาจเขียนการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

ตัวอย่างเช่น ภาษาไทดั้งเดิมมี 2 หน่วยเสียงคือ /ŋ/ และ /j/ แทนด้วยตัว ญ และ ย ตามลำดับ ในภาษาถิ่นเหนือ คำว่า ยา ยิน ออกเสียงเป็น /j/ ส่วนคำว่า ยาง ยิง ออกเสียงเป็น /ŋ/ แต่ในภาษาไทยกลาง ทั้ง 4 คำ ออกเสียงเป็น /j/ ทั้งหมด แสดงว่าในภาษาไทยกลาง ปัจจุบันเสียง 2 เสียงนี้รวมกันเป็นเสียงเดียวกัน (แต่ในภาษาถิ่นเหนือ ถิ่นอีสานและถิ่นใต้ยังแยกเป็น 2 เสียงอยู่) คำ 2 คำซึ่งแทนด้วยตัวอักษร ญ และ ย ในภาษาไทยกลางจึงออกเสียงเหมือนกันเป็น ย /j/

1.6.1.5 การแยกเสียง คือการที่หน่วยเสียงเกิดการเปลี่ยนแปลง เสียงที่เคยเหมือนกันกลายเป็นเสียงที่แตกต่างกัน อาจเขียนแสดงลักษณะการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทดั้งเดิม คำว่า หมา กับ มา เคยออกเสียงพยัญชนะต้นต่างกันโดยมีเสียงวรรณยุกต์เหมือนกัน ต่อมาเสียงพยัญชนะต้น หม กับ ม /hm/, /m/ เกิดการรวมเสียงกันเป็น ม /m/ ทำให้เกิดคำพ้องขึ้น เสียงวรรณยุกต์ซึ่งเคยเหมือนกันจึงต้องแยกเสียงให้ต่างกันเป็น 2 เสียงเพื่อจะได้แยกความหมายของคำ 2 คำได้ จึงเกิดการเพิ่มเสียงวรรณยุกต์ขึ้นจาก 1 เสียงกลายเป็น 2 เสียง

1.6.2 การเปลี่ยนแปลงด้านคำศัพท์ คือการเปลี่ยนแปลงคำ ถ้อยคำ ส่วนวน การเปลี่ยนแปลงศัพท์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ การสูญศัพท์และการเพิ่มศัพท์

1.6.2.1 การสูญศัพท์ คือการที่คำหรือถ้อยคำส่วนวนนั้นสูญไปจากภาษาเนื่องมาจากความคิดที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นสูญไป คำซึ่งสื่อความคิดนั้นจึงสูญไปด้วย ตัวอย่างเช่นคำว่า "แกงไต" หมายถึง "รอยกากบาทหรือการขีดเขียนซึ่งคนไม่รู้หนังสือเขียนไว้เป็นสำคัญ" (คุชฎีพร ชานีโรคคานต์ 2526 : 37) แต่เนื่องจากปัจจุบันคนส่วนใหญ่เขียนหนังสือลงลายมือชื่อได้แล้ว คำว่า แกงไตจึงไม่มีที่ใช้อีกต่อไป

การสูญศัพท์อาจสูญไปจากภาษากรุงเทพ แต่ภาษาถิ่นยังคงใช้อยู่ เช่น บ่ ที่แปลว่าไม่ ยังใช้อยู่ในภาษาถิ่นเหนือ และถิ่นอีสาน

ทำ แปลว่า คอย ยังใช้อยู่ในภาษาถิ่นเหนือ ถิ่นอีสานและถิ่นใต้เป็นคำเดี่ยว แต่ในภาษากรุงเทพฯจะใช้เป็นคำซ้อนอยู่ในคำว่า คอยท่า ไม่มีใช้เป็นคำเดี่ยวแล้ว

การเปลี่ยนแปลงถ้อยคำสำนวน เช่น เดิมมีการใช้สำนวนว่า ใจความมีเท่านั้น นอกนั้นเพื่อเป็นเปลือก มีการใช้สำนวนเปรียบเทียบว่า ใจความและเปลือกความ แต่ปัจจุบันใช้แต่ใจความ เปลือกความไม่มีที่ใช้แล้ว (ดุฎฐิพร ชานีโรคคานต์ 2526 : 37)

1.6.2.2 การเพิ่มศัพท์ การเพิ่มศัพท์อาจเกิดจากการสร้างคำศัพท์ขึ้นใหม่หรือการยืม เนื่องจากมีสิ่งของใหม่ๆ ความคิดใหม่เกิดขึ้นจึงต้องสร้างคำศัพท์ใหม่ขึ้นใช้ การสร้างคำศัพท์ใหม่อาจใช้การยืมคำทับศัพท์จากภาษาต่างประเทศ หรือเกิดจากแปลคำศัพท์หรือนำคำที่มีอยู่แล้วมาประสมกันขึ้นใหม่ หรืออาจสร้างสำนวนใหม่โดยเทียบจากสำนวนเดิมที่มีอยู่แล้ว ตัวอย่างเช่น

คอมพิวเตอร์	ยืมคำทับศัพท์จาก	computer
เทคโนโลยี	ยืมคำทับศัพท์จาก	technology
โทรทัศน์	แปลคำศัพท์จาก	television
โทรเลข	แปลคำศัพท์จาก	telegraph
โลกาภิวัตน์	แปลคำศัพท์จาก	globalization
มรดกโลก	แปลคำศัพท์จาก	world heritage
เจ็บช้ำน้ำใจ	เทียบมาจากสำนวนเดิม	บาทช้ำน้ำใจ
ปากยังไม่ลิ้นกลืนน้ำนม	เทียบมาจากสำนวนเดิม	ปากยังไม่หายกลืนน้ำนม

1.6.3 การเปลี่ยนแปลงด้านไวยากรณ์ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำ ระเบียบของถ้อยคำ (บุรุษ พจน์ การก เพศ มาลา กาล วาจก) และการเปลี่ยนแปลงทาง โครงสร้าง

1.6.3.1 การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำ คำอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่โดยเปลี่ยนจากหน้าที่หนึ่งไปเป็นอีกหน้าที่หนึ่ง หรือหน้าที่ที่เคยมีอยู่ลดน้อยลงไป หรือมีหน้าที่เพิ่มมากกว่าเดิม ตัวอย่างเช่น

คำว่า บ้า สมัยก่อนทำหน้าที่เป็นได้ทั้งคำนาม คำขยาย และกริยา เช่น เจ้าของบ้า (คำนาม) คนบ้า (คำขยาย) หญิงนั้นบ้า (คำกริยา) ปัจจุบัน บ้า จะทำหน้าที่เป็นคำขยาย และคำกริยา แต่จะไม่น่าเป็นคำนาม

คำว่า ช่อง สมัยก่อนทำหน้าที่เป็นคำนามและคำกริยา เช่น หนีไปอยู่ด้วยช่อง
พรรค (คำนาม) ให้ช่องทหารทั้งหลาย (คำกริยา) ปัจจุบันช่องใช้เป็นคำนามเท่านั้น ถ้าจะใช้
เป็นคำกริยา ต้องใช้เป็นคำซ้อน เช่น ช่องสุม (อุษฎฺฐิพร ชานโรคคานต์ 2526 : 40)

1.6.3.2 การเปลี่ยนระเบียบของถ้อยคำ บางภาษามีระเบียบในการบ่งบอกเพศ
พจน์ บุรุษ ฯลฯ เช่น ภาษาอังกฤษสมัยเก่า การบ่งบอกเพศจะปรากฏในคำนามและคำสรรพนาม
แต่ในปัจจุบันจะปรากฏเฉพาะคำสรรพนามบุรุษที่ 3 he, she เท่านั้น ภาษาไทยสมัย
ก่อนเคยมีคำสรรพนามบอกพจน์ต่างกันคือ ทวิพจน์ ใช้ “เขา” พหูพจน์ใช้ว่า “เขา” แต่ปัจจุบัน
ไม่มีระเบียบดังกล่าว (อุษฎฺฐิพร ชานโรคคานต์ 2526 : 41)

1.6.3.3 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง หมายถึงการเปลี่ยนแปลงลำดับของคำ
การเปลี่ยนวิธีแสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์และการเปลี่ยนกฎเกณฑ์ในภาษา

1.6.3.3.1 การเปลี่ยนลำดับของคำ ได้แก่การเปลี่ยนการเรียงลำดับของคำ ใน
คำ (คำซ้อน คำประสม) วลีหรือประโยคก็ได้ เช่น

ถ้อยห่อ	เปลี่ยนเป็น	ห่อถ้อย
ชู่ข่ม	เปลี่ยนเป็น	ข่มชู่
ร้ายชั่ว	เปลี่ยนเป็น	ชั่วร้าย
ค่าคุณ	เปลี่ยนเป็น	คุณค่า
ใจกลับ	เปลี่ยนเป็น	กลับใจ
สูงกำแพง 6 คอก	เปลี่ยนเป็น	กำแพงสูง 6 คอก

(กริยาที่เคยอยู่หน้าคำนามเปลี่ยนไปอยู่หลังคำนาม)

เอาคนร้ายเวนให้แก่เจ้าข้าเจ้าไพร่คิน คำว่า เวน และ คิน ซึ่งเคยอยู่แยกกันจะ
มาปรากฏร่วมกันเป็น เวนคิน

1.6.3.3.2 การเปลี่ยนวิธีแสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ วิธีแสดงความ
สัมพันธ์ทางไวยากรณ์อาจพูดได้ว่ามี 2 แบบใหญ่ๆ คือ การเรียงลำดับคำ และการเปลี่ยน
แปลงรูปคำ ตัวอย่างเช่น ภาษาไทยแสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ด้วยการเรียงลำดับคำ
คนกินปลา จึงมีความหมายตรงข้ามกับ ปลากินคน ส่วนภาษาบาลีสันสกฤต แสดงความ
สัมพันธ์ทางไวยากรณ์ด้วยการเปลี่ยนแปลงรูปคำ ประโยคว่า คนกินปลา คือ มนุสฺโส (ผู้
กระทำ) มจฺฉิ (ผู้ถูกกระทำ) ขาทติ (กริยา) ซึ่งเราสามารถสลับตำแหน่งของคำได้เป็น มจฺฉิ
มนุสฺโส ขาทติ มจฺฉิ ขาทติ มนุสฺโส แต่เมื่อต้องการพูดว่าปลากินคน รูปคำจะเปลี่ยนเป็น

มจฺโจ (ผู้กระทำ) มนุสฺส (ผู้ถูกกระทำ) ขาทติ (กริยา) และไม่ว่าจะเรียงลำดับอย่างไร ประโยค ก็มีความหมายเหมือนเดิมเนื่องจากการแสดงการกระทำ หรือผู้ถูกกระทำนั้นแสดงอยู่ใน รูปคำที่มีรูปร่างแตกต่างกันอยู่แล้ว และในภาษาไทยไม่มีการเปลี่ยนแปลงวิธีแสดงความ สัมพันธ์ทางไวยากรณ์เช่นที่ยกตัวอย่างนี้ คือ ไม่มีการเปลี่ยนจากการเรียงลำดับคำเป็นการ เปลี่ยนแปลงรูปคำ

1.6.3.3.3 การเปลี่ยนกฎเกณฑ์ในภาษา การเปลี่ยนกฎเกณฑ์ในภาษาเป็น ประเภทหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง เมื่อกฎเกณฑ์ในภาษาเปลี่ยนไป โครงสร้างของ วลีหรือประโยคก็จะเปลี่ยนไปด้วย (ตฺชฎฺฐิพร ชานโรคคานต์ 2526 : 44)

ตัวอย่างเช่น ในภาษาไทยสมัยเก่ามีวิธีบอกลักษณะของคำนามโดยใช้คำว่า เป็น นำหน้าคำบอกลักษณะ เช่น เท้าเปหนู บาทไหนเปหนู แต่ในปัจจุบันนี้ คำบอกลักษณะจะ ปรากฏหลังคำนามได้ทันที ไม่ต้องมีเป็นอยู่ด้วย ปัจจุบันจะใช้ว่าหน่องหนู อันไหนปลอม อันไหนไม่ปลอม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนกฎเกณฑ์ในภาษาจาก

กฎเดิม : นาม + เป็น + คำบอกลักษณะ เป็นกฎใหม่คือ

กฎใหม่ : นาม + คำบอกลักษณะ

และการเปลี่ยนกฎเกณฑ์ในภาษาจะทำให้โครงสร้างของประโยคเปลี่ยนไปด้วย

1.6.4 การเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ความหมายแคบเข้า
2. ความหมายกว้างออก
3. ความหมายย้ายที่

1.6.4.1 ความหมายแคบเข้า ได้แก่คำซึ่งสมัยหนึ่งเคยมีความหมายกว้าง ต่อ มาเปลี่ยนไปมีความหมายเฉพาะเจาะจงขึ้น เช่น ในภาษาอังกฤษ "hund" เดิมมีความหมายว่า "สุนัข" ปัจจุบันมีความหมายเฉพาะคือ "สุนัขพันธุ์ล่าสัตว์"

ภาษาไทย ชี เคยใช้ในบริบทกว้าง คือใช้กับสัตว์ เช่น ช้าง ม้า ใช้กับพาหนะอื่น เช่น เรือ กำปั่น แคร่ ยั่วยาน คานหาม รถ เกวียน คำว่า ชี มีความหมายกว้างๆว่า "นั่งไปบน พาหนะ" ปัจจุบัน ชี จะปรากฏในบริบทที่แคบกว่าเดิม คือจะปรากฏกับพาหนะประเภทนั่งเอา ขาคร่อมได้ เช่น ชีช้าง ชีม้า ชีรถจักรยาน แต่จะไม่ปรากฏกับพาหนะประเภทนั่งเอาขาคร่อม ไม่ได้ เช่น เรือ แคร่ คานหาม (ตฺชฎฺฐิพร ชานโรคคานต์ 2526 : 46)

คำว่า ส้ม เดิมใช้เป็นทั้งชื่อนามและคำคุณศัพท์ ปัจจุบันภาษาไทยกลาง ใช้เป็นชื่อนามเท่านั้น เช่น ซีส้ม 2 กิโล (ยังเห็นเค้าคำว่า ส้มที่เป็นคำคุณศัพท์ในคำว่า ปลาส้ม ซึ่งเป็นชื่ออาหารชนิดหนึ่ง) แต่ในภาษาถิ่นอีสาน เหนือ และใต้ คำว่า ส้มยังใช้เป็นทั้งชื่อนามและคำคุณศัพท์ เช่น เอ็ดลอบให้ส้มๆ เต๋อ หมายถึง ปรงลอบให้รสเปรี้ยวๆ นะ

1.6.4.2 ความหมายกว้างออก ได้แก่คำซึ่งสมัยหนึ่งเคยมีความหมายเฉพาะเจาะจง ต่อมาเปลี่ยนไปมีความหมายกว้างกว่าเดิม หรือคำที่เคยมีความหมายเดียวเปลี่ยนไปมีหลายความหมาย

ตัวอย่างเช่น ในภาษาอังกฤษสมัยเก่า "briddle" มีความหมายเฉพาะว่า ลูกนก ปัจจุบันคำว่า bird แปลว่า นกโดยทั่วไป "dogge" เดิมมีความหมายว่าสุนัขพันธ์หนึ่ง ปัจจุบัน dog หมายถึง สุนัข

อา เดิมมีความหมายว่า "น้องชายของพ่อ" และ อาว คือ "น้องสาวของพ่อ" ปัจจุบันคำว่า อา แปลว่า "น้องของพ่อ" จะเป็นน้องชายหรือน้องสาวก็ได้ (คำว่า อาว เลิกใช้ไปในภาษากลาง แต่ยังมีใช้ในภาษาถิ่นอีสาน)

1.6.4.3 ความหมายย้ายที่ ได้แก่คำที่สมัยหนึ่งเคยมีความหมายอย่างหนึ่ง ต่อมาเปลี่ยนไปมีความหมายเป็นอย่างอื่น ไม่เกี่ยวเนื่องกับความหมายเดิม เช่น

ในภาษาอังกฤษ silly มีความหมายว่า "มีความสุขบริสุทธิ์ ไร้เดียงสา" ปัจจุบันมีความหมายว่า "โง่ เชลา"

ในภาษาไทย แต่งตั้ง มีความหมายว่า "ประทับ, ตกแต่ง" เช่น ...แต่งตั้งให้ตระการตา ปัจจุบันแต่งตั้งมีความหมายย้ายที่เป็น "ให้ยศ, ให้ตำแหน่ง"

แพ้ เดิมมีความหมายว่า "ชนะ" ปัจจุบันใช้ในความหมายตรงข้าม (คำที่แปลว่า แพ้ เดิมคือคำว่า พ่าย เมื่อแพ้ ย้ายความหมายและมีการซ้อนกับคำว่า พ่าย เป็นคำว่าพ่ายแพ้ และมีการยืมคำว่า ชนะเข้ามา จึงเกิดความหมายย้ายที่ขึ้น) การเปลี่ยนความหมายของคำว่า แพ้ จากชนะเป็นตรงกันข้ามเป็นการเปลี่ยนความหมายในทางต่ำลงด้วย

จะเห็นได้ว่าสาเหตุที่ทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลงและประเภทของการเปลี่ยนแปลงมีได้หลายวิธีดังกล่าวแล้ว และการเปลี่ยนแปลงของภาษาก็ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการเปลี่ยนแปลงอีกด้วย

1.7 ความแตกต่างระหว่างภาษาถิ่นไทย

ความแตกต่างระหว่างภาษาถิ่น 4 ถิ่นของไทยจะเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ระบบเสียงต่างกัน
2. ระบบคำต่างกัน
3. ระบบการเรียงคำต่างกัน
4. ระบบความหมายต่างกัน

1.7.1 ระบบเสียงต่างกัน

ระบบเสียงภาษาไทยประกอบด้วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ระบบเสียงนี้ภาษาแต่ละถิ่นจะมีจำนวนหน่วยเสียงไม่เท่ากัน เช่น ภาษาไทยถิ่นกลาง มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 21 หน่วยเสียง มีเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ 11 หน่วยเสียง มีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระประสม 3 หน่วยเสียง และมีเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ส่วนภาษาถิ่นอีสานมีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น 20 หน่วยเสียง แต่ไม่มีเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีเสียงหน่วยเสียงสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระประสม 2 หน่วยเสียงและหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง เสียงวรรณยุกต์จะเป็นหน่วยเสียงที่แสดงความแตกต่างชัดเจนในภาษาถิ่น

1.7.2 ระบบคำต่างกัน

ในภาษาตระกูลไท จะมีคำศัพท์ร่วมเชื้อสายที่ใช้ร่วมกันอยู่ในภาษาถิ่นไททุกถิ่น แม้ว่าอาจจะมีเสียงแปรกันไปบ้าง แต่เราก็จะทราบได้ว่าคำศัพท์นั้นเป็นคำศัพท์เดียวกันและเราถือว่าเป็นคำศัพท์ร่วมเชื้อสายเดียวกัน เช่น คำว่า พ่อ แม่ พี่ น้อง แขน ขา ไข่ ไช ฯลฯ นอกจากคำศัพท์ร่วมเชื้อสายแล้ว ในภาษาถิ่นแต่ละถิ่นนั้นมีการใช้คำศัพท์แตกต่างกันไปด้วย คำศัพท์ที่ใช้แตกต่างกันไปนี้ถือว่าเป็นคำศัพท์เฉพาะถิ่น ซึ่งจะทำให้เราแยกถิ่นหนึ่งออกจากอีกถิ่นหนึ่งได้ คำศัพท์เหล่านี้อาจเป็นคำเรียกชื่อ พืช สัตว์ สิ่งของ คำกริยาบางคำ เช่น

คำศัพท์	ไทยกลาง	เหนือ	อีสาน	ใต้
มะละกอ	มะละกอ	มะก้วยเต็ด	บักหุ้ง	ลอก่อ
จิ้งจก	จิ้งจก	ขี้เกี่ยม	จ๊กกิม	จิ้งจก
ดู	ดู	ผ่อ	เบ็ง	แล
ทำ	ทำ	เยยะ	เฮ็ด	ทำ
ผ้าถุง	ผ้าถุง	ซิ่น	ซิ่น	ผ้าถุง

ภาษาถิ่นที่มีคำเรียกชื่อสิ่งของ พืช สัตว์ต่างๆ แตกต่างไปคนละคำศัพท์เช่นนี้ ถ้ามีจำนวนน้อยก็จะสามารถพูดกันรู้เรื่องและใช้เวลาเรียนรู้ภาษาของกันและกันในเวลาสั้นๆ ได้ แต่ถ้ามีคำศัพท์แตกต่างกันมากก็จะทำให้คนไทยถิ่นหนึ่งพูดจากันคนอีกถิ่นหนึ่งเข้าใจกันยากขึ้น คำที่พบว่ามักใช้แตกต่างกันในภาษาถิ่นต่างๆ คือ คำลงท้ายและคำสรรพนาม (เรื่องเดช ปัน เชื้อนขัตติย์ 2531 : 106)

1.7.3 ระบบการเรียงคำแตกต่างกัน

ภาษาถิ่นตระกูลไทไม่ว่าภาษาไทยถิ่นใดจะมีโครงสร้างประโยคคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ จะมีแตกต่างกันบ้างก็เป็นเพียงส่วนน้อย การเรียงคำปกติในภาษาไทยจะเรียงแบบ ประธาน + กริยา + กรรม และถ้ามีคำขยาย คำนาม หรือคำกริยา คำขยายจะอยู่ข้างหลังคำที่ถูกขยายเช่น สีแดง รุ่งเร็ว อย่างไรก็ตามอาจมีการเรียงลำดับคำแตกต่างไปจากนี้บ้าง ซึ่งสันนิษฐานได้ว่าอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่น เช่น ภาษาไทยอาหม ใช้คำว่า เมื่อกมัว = มัวขาว เนื่องจากได้อิทธิพลจากภาษาอัสสัม ซึ่งเป็นภาษาอินโดอารยัน ทำให้การเรียงคำเปลี่ยนไป ในภาษาถิ่นเหนือมีการเอาคำวิเศษณ์วางไว้หน้าคำที่ถูกขยาย เช่น คำว่า "จำกัด" แปลว่า มาก วางไว้หน้าคำที่ถูกขยายเสมอ เช่น ดิมาก - จำกัด, เยอะมาก - จำกัดหลาย, เขาอยากได้ เหลือเกิน - เป็นจำกัดใครได้ นอกจากนี้คำประสมในภาษาถิ่นบางคำอาจมีการเรียงที่สลับกับคำไทยกลางบ้าง เช่น บ่อน้ำ - น้ำบ่อ, ส้มต่า - ต่าส้ม, หลวงพี่ - พี่หลวง, แม่น้ำ - น้ำแม่, ไก่ปิ้ง - ปิ้งไก่, ฟังไม่รู้(เรื่อง) - ไม่รู้ฟัง, พูดมากเรื่อง - หลายความเว้า

อย่างไรก็ตามการเรียงคำที่แตกต่างไปนี้มีอยู่เพียงส่วนน้อยไม่ได้แตกต่างกันจนเป็นระบบเช่นระบบเสียงหรือระบบคำที่กล่าวมาแล้ว

1.7.4 ระบบความหมายต่างกัน

เมื่อเรานำคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นหนึ่งไปเปรียบเทียบกับภาษาไทยอีกถิ่นหนึ่ง เราอาจพบว่าคำนั้นมีบริบทการใช้กว้างกว่าอีกถิ่นหนึ่ง แสดงว่าคำมีความหมายกว้างขึ้น ถ้ามีบริบทการใช้แคบลงกว่าอีกถิ่นหนึ่ง แสดงว่ามีความหมายแคบลง หรืออาจพบว่ามีความหมายแตกต่างกันเป็นตรงกันข้าม แสดงว่าความหมายของคำได้ย้ายที่ไป ตัวอย่างเช่น คำว่า "ปี่นาง" (พีนาง) ในภาษาไทยลื้อ ไทยจีน เป็นคำใช้เรียกผู้หญิงทุกๆ ไปที่มีอายุมากกว่า ส่วนในภาษาถิ่นเหนือหมายถึงพี่สะใภ้ แสดงว่าคำในภาษาถิ่นเหนือมีความหมายแคบกว่าในไทลื้อ ไทยจีน คำว่า "หมาก" ในภาษาไทยใหญ่หมายถึง "ผลไม้" รวมทั้งสิ่งของที่มีลักษณะกลมๆ ได้ เช่น หมากกลาง (ขนุน) หมากแกง (มะขาม) หมากลื้อ (วงลื้อ) หมากรถ (ล้อรถ ยางรถ) หมากโห (หมวก) ฯลฯ ส่วนภาษาไทยกลางหมายถึงหมากที่กินกับพริกได้อย่างเดียว แสดงว่าคำไทยกลางมีความหมายแคบกว่าคำไทใหญ่ คำว่า "นำ" ในภาษาไทยถิ่นอีสาน หมายถึง "ตาม" หรือ

“ตามหลัง” ส่วนในภาษาไทยกลางหมายถึง “นำ” หรือ “นำหน้า” แสดงว่าความหมายได้ย้ายที่ไป (เรื่องเดช ปันเขื่อนขัตติย์ 2531 : 107-8)

ความแตกต่างระหว่างภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ทั้ง 4 ประการนี้เป็นความแตกต่างที่พบเห็นเสมอเมื่อนำภาษาถิ่นมาเปรียบเทียบกัน แต่ความแตกต่างที่นักภาษาศาสตร์ถือว่าเป็นความแตกต่างสำคัญสมควรแยกเป็นภาษาถิ่นได้นั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่าง 2 ประการ คือ

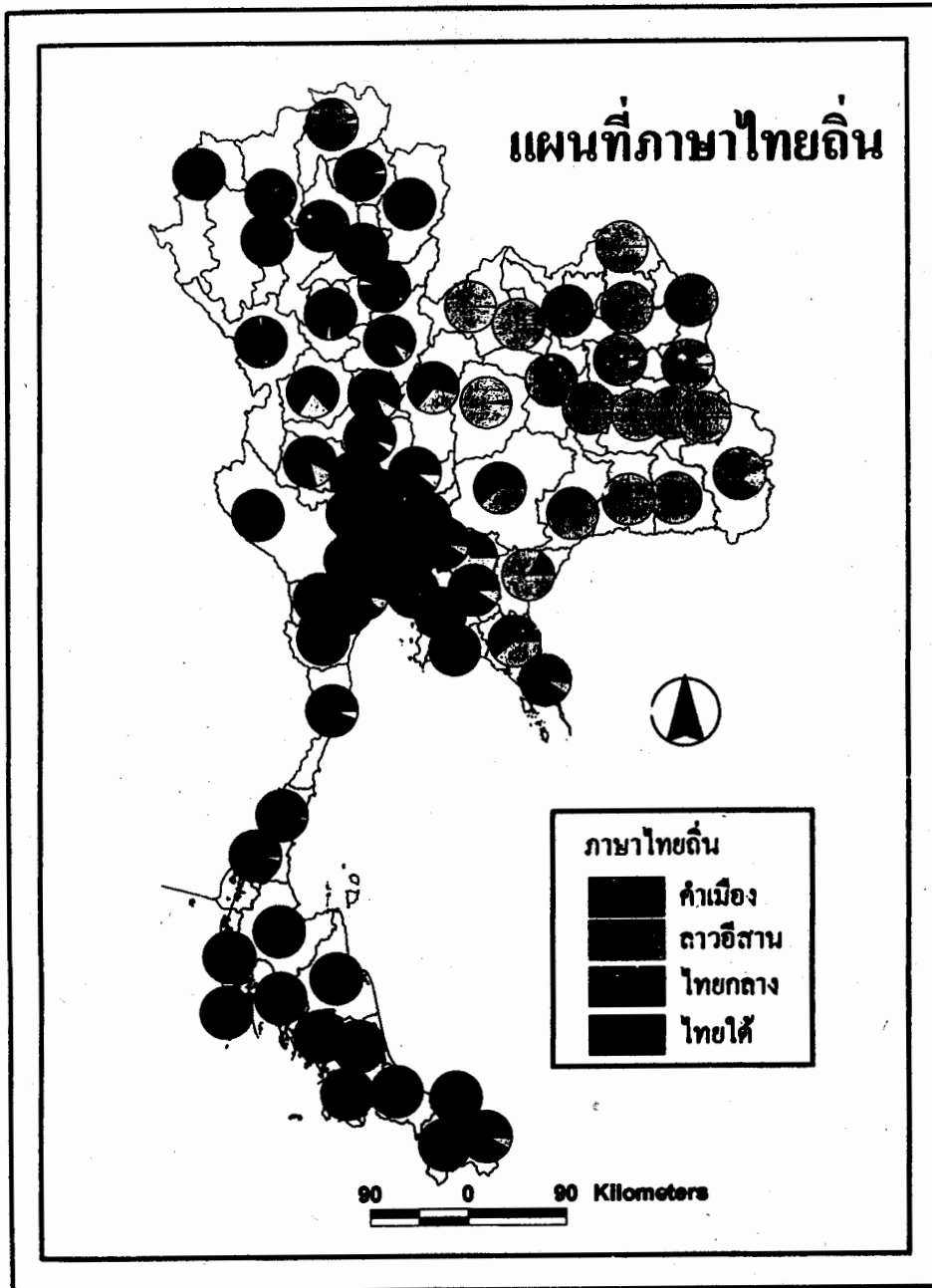
1. ความแตกต่างด้านระบบเสียง ถ้าถิ่นหนึ่งมีระบบเสียงแตกต่างจากอีกถิ่นหนึ่งอย่างเห็นได้ชัดจนก็จัดเป็นคนละถิ่น เช่น ภาษาไทยถิ่นสุพรรณบุรีมีเสียงวรรณยุกต์แตกต่างจากภาษากรุงเทพ ก็จัดภาษาจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นภาษาถิ่นหนึ่งได้ ภาษาถิ่นอาจแบ่งย่อยออกเป็นภาษาถิ่นย่อยได้อีก เพราะในภาษาถิ่นเดียวกันยังอาจมีการแบ่งอีก เช่น ภาษาถิ่นสุพรรณบุรี ยังอาจแบ่งเป็นภาษาสุพรรณบุรีของคนอายุมาก ภาษาสุพรรณบุรีของคนอายุน้อย เป็นต้น

2. ความแตกต่างด้านระบบคำหรือด้านคำศัพท์ ภาษาถิ่นแต่ละถิ่นจะมีคำศัพท์เฉพาะถิ่นใช้ในภาษาถิ่นของตน เช่น คำเรียกชื่อสิ่งของ พืช สัตว์ คำลักษณนาม คำลงท้าย คำศัพท์เหล่านี้จะแตกต่างกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความใกล้ชิดกันของภาษาถิ่นนั้นและความใกล้เคียงทางภูมิศาสตร์ที่ภาษาถิ่นนั้นพุดอยู่

ในตำราภาษาถิ่นนี้จึงจะกล่าวถึงเรื่องระบบเสียงและระบบคำรวมทั้งคำศัพท์ของทั้ง 4 ถิ่นเพื่อให้นักศึกษาได้เห็นระบบของภาษาถิ่นแต่ละถิ่น รวมทั้งเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแต่ละถิ่นด้วย

เชิงอรรถที่ 1

1. คำว่าไทกับไทยนั้นใช้แตกต่างกัน โดยทั่วไป ไท หรือ ไต (Tai) ใช้หมายถึง ตระกูลภาษาที่ใช้พูดเป็นบริเวณกว้างตั้งแต่ประเทศจีนตอนใต้จนถึงแหลมมลายู และตั้งแต่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียจนถึงเกาะไหหลำ ส่วนคำว่า ไทย (Thai หรือ Siamese) ใช้หมายถึง ภาษาไทที่ใช้พูดอยู่ในประเทศไทย ซึ่งภาษาไทยนั้นก็ก็เป็นภาษาหนึ่งอยู่ในภาษาตระกูลไท และภาษาไทยนี้ยังแบ่งย่อยเป็นภาษาถิ่น 4 ถิ่น คือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ถิ่นเหนือ ถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) และถิ่นใต้
2. ตระกูลภาษา (Language family) หมายถึงภาษาต่างๆที่เชื่อกันว่าครั้งหนึ่งเคยมีภาษาต้นกำเนิด (proto language) หรือ แม่ภาษา (mother language) เป็นภาษาเดียวกัน ต่อมาภาษาต่างๆเหล่านั้นแตกย่อยกันออกมาจากภาษาต้นกำเนิด และแยกย้ายไปอยู่ห่างกัน แต่ถึงจะแยกย้ายกันไปอยู่ที่ต่างๆ ก็ยังมีความสัมพันธ์กันเป็นภาษาพี่น้องกันเพราะภาษาเหล่านั้นจะยังคงความคล้ายคลึงกันทางด้านเสียง คำศัพท์และระบบไวยากรณ์ให้เห็นได้ หรือถ้าจะแตกต่างกันก็จะแตกต่างกันอย่างเป็นระบบหากกฎเกณฑ์ได้ ภาษาต่างๆที่จัดอยู่ในตระกูลภาษาใดก็จัดว่าเป็นภาษาพี่ภาษาน้องที่แตกออกมาจากภาษาแม่ภาษาเดียวกัน และเราสามารถเขียนแผนผังตระกูลภาษาได้เหมือนกับที่เราสามารถเขียนแผนผังสายตระกูลของคน
3. เครื่องหมาย 0 (Zero) หมายถึง ไม่มีอะไร ในที่นี้คือไม่มีหน่วยเสียงปรากฏ เครื่องหมาย \longrightarrow หมายถึง เปลี่ยนเป็น, กลายเป็น
4. * เครื่องหมายแสดงว่า คำนั้นเป็นคำในภาษาดั้งเดิมที่เกิดจากการสืบสร้างขึ้น

(สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ 2544 : 29)